

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS**

**POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS**

**POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA**

KRISTINA JASAITYTĖ

**MICHEL FOUCAULT SEKSUALUMO  
GENEALOGIJA KAIP POLITINIS PROJEKTAS**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas**

**Prof. Dr. A. Bielskis**

VILNIUS, 2011

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS**

**POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS**

**POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA**

**MICHEL FOUCAULT SEKSUALUMO  
GENEALOGIJA KAIP POLITINIS PROJEKTAS**

Viešosios politikos magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621L22003

Recenzentas

---

---

Vadovas

---

Prof. Dr. A. Bielskis

Atliko

VPLmis9-01 gr. stud.

---

K. Jasaitytė

VILNIUS, 2011

**MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY**  
**FACULTY OF POLITICS AND MANAGEMENT**  
**DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCES**

KRISTINA JASAITYTE

**MICHEL FOUCAULT'S GENEALOGY OF  
SEXUALITY AS A POLITICAL PROJECT**

Master's thesis

**Supervisor**  
**Prof. Dr. A. Bielskis**

VILNIUS, 2011

## TURINYS

|                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|
| TURINYS .....                                                                         | 1  |
| ĮVADAS .....                                                                          | 5  |
| 1. POLITINĖ FOUCAULT FILOSOFIJA.....                                                  | 9  |
| 1.1. Genealogija — socialinės visuomenės ir galios santykių nagrinėjimo metodas ..... | 9  |
| 1.2. Genealogijos metodas Foucault politikos aiškinime .....                          | 14 |
| 1.3. Politika – karas kitokiomis priemonėmis .....                                    | 17 |
| 2. POLITIKOS SAMPRATŲ LYGINAMAS.....                                                  | 22 |
| 2.1. Feminizmo samprata .....                                                         | 22 |
| 2.2. Foucault ir politika .....                                                       | 29 |
| 2.3. Foucault, politika ir feminizmas.....                                            | 36 |
| 3. SEKSUALUMO POLITIKA .....                                                          | 41 |
| 3.1. Kiek privatumas gali būti politiškai? .....                                      | 41 |
| 3.2. Riba tarp politiško ir nepolitiško .....                                         | 43 |
| IŠVADOS .....                                                                         | 50 |
| REKOMENDACIJOS .....                                                                  | 52 |
| LITERATŪRA .....                                                                      | 53 |
| ANOTACIJA .....                                                                       | 56 |
| ABSTRACT .....                                                                        | 57 |
| SANTRAUKA.....                                                                        | 58 |
| SUMMARY .....                                                                         | 60 |

## IVADAS

Michel Foucault knyga *Seksualumo istorija* jau seniai yra naudojama argumentuoti įvairias socialinių reiškinių konstrukcijas. Foucault esminis darbas pateikiant genealoginę seksualumo subjektų analizę šiuolaikinei politinei teorijai suteikė naujų priemonių bei tikslų, iš kitų mokslų sričių perkėlė tam tikras temas, kurių anksčiau politinė teorija nebūtų nagrinėjusi.

Šiandien Lietuvoje viena seksualumo diskursus liečianti tema yra itin aktuali. Nuolatos yra kovojama už ir prieš. Homoseksualų ir valdžios santykis jų atžvilgiu tampa vis labiau politiškas, ir vis labiau tam yra priešinamasi.

Foucault seksualumo genealogija yra svarbi viešosios politikos atžvilgiu, nes būtent per viešosios politikos procesus seksualumas buvo institucionalizuotas—buvo sukurti įstatymai, taisyklės ir kitokios seksą reglamentuojančios formos. Negana to, darbo eigoje pateiktų tekstų interpretacijos gali padėti suvokti šiuo metu viešojoje erdvėje esančius seksualumo diskursus, itin aktualius Lietuvoje.

Nors darbe yra išsamiai nagrinėjamas feminizmo, kaip pasipriešinimo galios santykiams, arba, kaip vėliau bus aprašoma, galios krypties keitimo, įtaka visuomenėje vyraujančiai nuomonei, šio darbo teorinė dalis pravers tiems, kurie remdamiesi postmoderniu politiškumo supratimu aiškina, kodėl seksualinių mažumų situacija Lietuvoje viešosios politikos retai yra suvokiama kaip problema. Negana to, čia pateiktų tekstų analizė gali padėti paaiškinti kodėl valstybėje tam tikri seksualumo diskursai vis dar tėra slopinimo fazėje, ir kodėl pasipriešinimas nesugeba pakeisti galios kryptingumo.

Šio darbo **tikslas** yra išanalizuoti, kaip Foucault įtakojo seksualumo diskursų iškėlimo į viešumą procesus, išnagrinėti, kokiomis procedūromis seksualumo diskursai buvo įtakojami bei įtakojo kitus aplinkoje vykstančius reiškinius, bei kodėl ir kokių mechanizmų veikiamas seksualumas tapo politiniu subjektu.

### Uždaviniai:

- Apibrėžti kas yra genealogija, ir koku būdu ji tampa priemone galios santykiams aiškinti;
- Apibrėžti klasikinį ir /ar modernų požiūrį į politiką ir palyginti su Foucault politikos samprata;

- Pasirenkant feministinę teoriją kaip analizės subjektą, nustatyti, kaip genealogijos metodai veikė feministinio politinio judėjimo istorijos eigoje;
- Išsiaiškinti, kaip yra susiję Foucault galios santykių genealogija ir feminizmas kaip politinis judėjimas, ir femizmas kaip politinė teorija;
- Nustatyti, koks yra Foucault, politikos ir feminizmo santykis;
- Išanalizuoti, kiek privatumas gali būti politiškas;
- Ištirti, kodėl Foucault seksualumo genealogija yra politinis projektas.

**Metodologija:** Aukščiau išvardintiems uždaviniams įvykdyti šiame darbe yra atliekama loginė tektų analizė ir jų interpretacija. Toks metodas pasirinktas atsižvelgiant į teorinį darbo pobūdį. Kadangi dėl tikslo teoriškumo buvo atsisakyta empirinio tyrimo ir remtasi vien įvairių politinių teorijų suteikiamomis priemonėmis, pasirinktas teorinis tyrimo metodas leidžia formuoti dėsningumus, dekonstruoti analizuojamus subjektus bei ieškoti „esamų reiškinių socialinės vertės“<sup>1</sup>. Greta to naudojamas analizės metodas daugiausiai remiasi viena iš Tidikio išvardintų formų<sup>2</sup> — bendros nurodytos sistemos yra išskaidomos į atskiras dalis, tada jos ir santykiai tarp jų analizuojami siekiant pažinti kaip atskiros dalys santykiauja tarpusavyje būdamos visumoje ir įtakoja subjektų santykius su aplinka.

**Aktualumas:** atsižvelgiant į darbo grynąją teorinę sandarą, šį darbą galima apibrėžti kaip aktualų akademinės literatūros atžvilgiu. Visų pirma yra susistemintos skirtingų sričių teoretikų mintys, susijusios su seksualumo teorizavimu: tokių kaip Foucault, Sawicki ir kitų teoretikų ir filosofų darbai yra analizuojami ir atitinkamai vertinami pritaikymo šiuolaikinėje teorijoje atžvilgiu.

Šis darbas aktualus viešosios politikos studijų sričiai, kurios ribose jis yra rašomas, nes parodo kaip politinės filosofijos požiūriu įvairūs diskursai yra įtraukiami į viešąsias institucionalizuotas politines struktūras, šitaip teorizuojant netiesioginį problemų patekimo į viešąją darbotvarkę procesą. Taip pat, kaip minėta, šis darbas teorizuoja seksualumo diskursų tapsmą viešais (kaip priešprieša privatiems), tai turėtų padėti tiems, kurie aiškina šiandien Lietuvoje susiklosčiusią situaciją tarp valdžios, visuomenės ir seksualinių mažumų.

---

<sup>1</sup> Tidikis, Rimantas., *Socialinių Mokslų Tyrimų Metodologija*, Vilnius, Lietuvos Teisės Universitetas, 2003. p. 370

<sup>2</sup> Ten pat. p. 376

Galiausiai, darbo pabaigoje yra kritikuojama postmoderni politinė teorija politiškumo sampratos atžvilgiu. Nors panaši kritika nėra visiškai nauja, tačiau manoma, kad čia yra iš esmės kitaip pažiūrėta į politiškumą—per viešo ir privataus dichotomijos principą. Daromos išvados, kad postmodernusis politiškumo suvokimas nėra absoliučiai nelygus klasikiniam suvokimui, tačiau teigiama, kad toks suvokimas gali absoliučiai ištrinti ribą tar viešo ir privataus, tuo tarpu ir tarp politiško ir nepolitiško. Teigiama, kad tokiu atveju Foucaultiškoji politiškumo samprata apskritai anuliuoja bet ką politiško, kadangi nebelieka tokių santykių, kurie galėtų būti vadinami nepolitiškais. Yra teikiamos rekomendacijos tęsti Foucault ir jo šalininkų bei kritikų tekstų analizę ir interpretaciją, siekiant atskleisti valdžios, visuomenės ir piliečių santykių postmodernioje politinėje teorijoje.

**Hipotezė:** M. Foucault seksualumo genealogija yra politinis projektas.

Darbas struktūriškai suskirstytas į 3 dalis, kurios tarpusavyje siejamosi Foucault autoritetu. Pirmojoje dalyje apibrėžiama, kaip Foucault naudoja genealoginį istorijos tyrimo metodą, aiškinama su kokiais kitais metodais jis gali būti naudojamas. Taip pat mėginama nubrėžti genealogijos genezę bei skirtingų reikšmių interpretacijų galimybių ribas. Šiomis interpretacijomis remiantis vėliau yra aiškinama Foucault politikos samprata. Tikslui pasitelkiama žymioji Foucault frazė „politika yra karas kitomis priemonėmis“ ir per įvairias galios santykių interpretacijas siekiama išanalizuoti, kaip politika siejasi su įvairiais seksualinio kūno kūrimo diskursais.

Antrojoje darbo dalyje apžvelgiami istoriniai ir socialiniai reiškiniai, kurie tapo prielaidomis atsirasti moteriškąjį seksualinį konstruktą analizuojančiai feministinei politinei teorijai, bei seksualumo dispozityvo forma veikiančiam feministiniam politiniam judėjimui. Čia taip pat sugrįžtama prie kitokio Foucault politikos įvertinimo. Apsiribojant sekso diskursais analizuojama, kaip seksualumo subjektai buvo įtakoti galios santykių, bei koku principu šiame kontekste galėjo pasireikšti politika. Galų gale šie trys išskaidyti elementai sujungiami atgal į vieną visumą, šitaip ieškant galimų kombinacijų, kurios padėtų paaiškinti kaip feministinė teorija virsta politine. Negana to, šioje dalyje yra išskiriami pagrindiniai skirtumai tarp klasikinio/Weberiškojo ir Foucault aprašomo politikos modelio. Čia interpretacijos metodu gilinamasi į semantiškai apibrėžtą santykį tarp politikos subjektų ir galios turėtojų. Tai pat pasitelkiami papildomi tekstai tam, kad suvokti kiek įtakos politikos samprata turi skirtingiems tam tikrų reiškinių ir valdžios santykiams.

Trečioje dalyje koncentruojamasi į normalizavimo procesus, kurių veikiamas seksualumo diskursas skaidosi. Čia atsakoma į tokius klausimus, kaip pavyzdžiui, kodėl seksualumas, kaip socialiai sukonstruotas reiškiny, nėra visiškai politinis ir negali toks būti. Taip pat mėginama pažvelgti iš globalinės perspektyvos ir numatyti, kokiais būdais bet kokie privatūs subjektai ir jų problematika patenka į viešąjį diskursą ir yra įvelkami į institucionalizacijos rėmus. Negana to, šioje dalyje kritikuojama Foucault pateikta politiškumo samprata, teigiant, kad jeigu remtis vien tik ja, tai yra dekonstruojant galios santykius iki atskirų subjektų ir reiškinių, pradingsta priežastis skirti viešą nuo privataus, o tuo pačiu politišką nuo nepolitiško.



## 1. POLITINĖ FOUCAULT FILOSOFIJA.

### 1.1. Genealogija — socialinės visuomenės ir galios santykių nagrinėjimo metodas

Genealogija – vėlyvaisiais tyrinėjimo metais Michel Foucault įsisavintas metodas, kuris leido jam ne tik identifikuoti istorinius objektus, bet ir ieškoti ryšio tarp jų. Pats Foucault genealogiją apibūdina kaip „istorinę savęs ontologiją“<sup>3</sup>. Kitaip tariant, tai yra žmogaus istorijos nagrinėjimo būdas, kuomet žmogus yra suvokiamas kaip socialinis aplinkos konstruktas: atakuojamas visuomenės normų, numatytų taisyklių, mokyklos, darbo aplinkos, informacijos — įvairių galios santykių — žmogus nuolatos vystosi ir keičiasi. Foucault savo darbuose įrodinėja, kad būtent genealoginis filosofinis samprotavimas apie savo istoriją gali leisti suvokti, kas yra žmogus, kodėl ir kaip jis atsirado ten, kur yra šiandien.

Genealogijos Foucault ėmėsi po to, kai jo iki tol naudotas archeologinis istorijos nagrinėjimo būdas, kuris jam leido tik konstruoti linearią istoriją, ir varžė galios santykių analizes. Archeologija Foucault buvo metodologinių prielaidų nagrinėjimas, kuris leidžia teigti, kad žmonių grupės tose pačiose kultūrose ir laikmečiuose turės panašų žinių panaudojimo principą, kurį tokiu atveju galima išskirti nagrinėjant žinių atsiradimo istoriją. Kaip nurodyta žemiau esančioje citatoje, archeologinis filosofinis būdas apsiribojo bendriniais istorijos aprašymais, tuo tarpu genealogija Foucault leido gilintis ne tik į žinojimo atsiradimo istoriją, bet ją kvestionuoti, aiškinti kaip ir kodėl ji veikia žmogaus savęs supratimą.

M. Foucault genealogijos vartoseną yra plačiai nagrinėjama įvairiose mokslų srityse. Vienas išsamesnių šio metodo aiškinimų yra pateikiamas Organizacinio elgesio studijoje „The Economy of power, an analytical reading of Michel Foucault“<sup>4</sup>. Studijoje Ismaël Al Amoudi teigia, kad M. Foucault, tobulindamas savo tyrimų metodologijas bei iš esmės norėdamas praplėsti savo tyrimų išvadas prisitaikė sau genealogijos metodą:

„Genealogija yra pragmatiškas istoriko darbas, siekiant suvokti kaip tam tikri reiškiniai veikia pavieniui ir sąveikauja vienas

<sup>3</sup> Foucault, Michel. „On the genealogy of Ethics: An Overview of Work in Progress“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1983. p. 351

<sup>4</sup> Al Amoudi, Ismaël. „The Economy of Power, an Analytical Reading of Michel Foucault“.

su kitu. Naudodamas metaforą Foucault piešia istorijos paveikslą naudodamas archeologinius metodus, o sąsajų tarp istorinių tapsmų gali ieškoti tik genealogas“.<sup>5</sup>

Šiuo požiūriu remiantis galima teigti, kad Foucault genealoginis tyrimo metodas leido sieti skirtingus istorinius reiškinius bei juos lyginti, rekonstruoti vieną reiškinį į kitą ir atvirkščiai. Tokiu būdu Foucault gali pradėti konstruoti bendrą įvairių laikotarpių ir skirtingų visuomenių istoriją.

Patį genealogijos kaip istorinio tyrimo metodą pirmasis aprašė Friedrich Nietzsche knygoje *Apie moralės genealogiją*. Andrius Bielskis perfrazuoja Nietzsche's genealogijos koncepciją sakydamas, kad „genealogija turi abejoti pačia moralės verte ir klausti, koks yra jos tikslas“<sup>6</sup>, vietoj to, kad ieškotų jos šaknų. Mark G. E. Kelly nagrinėja Nietzsche's genealogijos projekto atsiradimą Foucault tyrimuose:

„Pats terminas „genealogija“ leidžia patvirtinti itin svarbią Foucault skolą Nietzsche's „moralės genealogijai“. Nietzsche's genealogija teigia etikos, kaip silpnųjų priemonės kontroliuoti stipriuosius, vystymąsi – bendrąją prasme ji iliustruoja tariamai nepolitinio žinojimo naudojimą kaip galios prisiėmimo priemonę. Galia ir jos buvimas visur yra pagrindinė Nietzsche's filosofijos tema, ir dėl to tai Foucault yra svarbiausia“.<sup>7</sup>

Būtent šis Nietzsche's poveikis Foucault lėmė jo istorinių temų politizaciją. O politizacija yra ta sritis, kuri paskatino Foucault grįžti prie Nietzsche's ir įsisavinti jo siūlomą genealogijos metodą politinių sąsajų paieškai.

Antra vertus, Nietzsche's moralės genealogijos įtaka Foucault buvo ribota – savo post-archeologiniuose<sup>8</sup> tyrimuose filosofas imasi kiek platesnio genealogijos profilio, kuris išplečia Nietzsche's genealogijos sąvoką, skolinasi Marx'o žodyną, derina ideologijas su „gėrio ir blogio“

---

<sup>5</sup> Ten pat. p.13.

<sup>6</sup> Bielskis, Andrius. „Power, History and Genealogy: Friedrich Nietzsche and Michel Foucault“, *Problemos*, 2009. p. 75.

<sup>7</sup> Ten pat. p. 18.

<sup>8</sup> Post-archeologiniai Foucault tyrimai apėmė tiek archeologinį, tiek genealoginį filosofijos nagrinėjimo metodus.

sampratomis<sup>9</sup>. Šiuo požiūriu Foucault genealogija labiau diskredituoja galios santykių svarbą. A. Bielskio straipsnis argumentuoja, kad „Foucault požiūriu žmogaus istorija yra suprantama ne dėl jos vidinės prasmės, bet dėl to, kad žinojimas ir diskursai, kurie žmogaus istorijoje vaidina pagrindinį vaidmenį, yra suvokiami per taktikos bei strategijų prizmes“<sup>10</sup>.

A. Bielskis rodo, kaip genealogiją galima paaiškinti per žmogaus istoriją. Visų pirma istoriniai reiškiniai, kurie konstruoja žmogaus istoriją, yra diskursyviniai – t.y. jie „visuomet susieti su galia, nes ji veikia žmonių santykius, pažiūras, tapatybę ir pasaulio suvokimą“<sup>11</sup>. Tie patys istoriniai reiškiniai yra susieti su santykiu tarp tiesos ir žinojimo. Kadangi Foucault tikina, kad diskursai negali būti statiški ir jie visuomet kinta, taigi ir tiesos konstravimas yra nuolatinis procesas, todėl nekintamų tiesų iš esmės negali būti. Genealogiją šiuo atveju sudaro nuolatinė šių diskursų analizė, aiškinanti, kaip galia ima veikti per tiesios produkavimą.

Dar vienas genealogijos kaip tyrimo metodo aspektas yra apibrėžiamas Kenneth Mølberg Jørgensen studijoje „Writing History and Relations of Power“<sup>12</sup>. Analizuodamas Foucault genealogiją, Jørgensen rašo, kad: „genealoginė analizė remdamasi istorija siekia nagrinėti dabartį. Ji siekia padėti žmonėms suvokti, kas jie yra, iš kur jie kilę ir kodėl dalykai/daiktai/reiškiniai yra tokie, kokie yra“<sup>13</sup>. Remiantis Jørgensen, galima teigti, kad genealogiškai nagrinėti praeitį būtų gan sudėtinga vien dėl to, kad šis metodas iš esmės nebuvo tam skirtas. Foucault genealogijos metodą pradėjo naudoti dėl to, kad jo prieš tai naudotas archeologinis tyrimo metodas neleido apibrėžti santykių tarp įvykių, veikėjų ar institucijų<sup>14</sup>. Kita vertus, Foucault, įsisavinęs genealoginį tyrimų metodą, negalėjo visiškai atsiriboti nuo archeologinio, nes:

„Archeologinė analizė, tokia, kokia pristatyta „The Archeology of Knowledge“, turi būti atitinkamai suporuota su, jo

---

9 Aišk. Bielskis, Andrius. „Power, History and Genealogy: Friedrich Nietzsche and Michel Foucault“, *Problemos*, 2009. p. 18-20.

10 Ten pat. p. 73.

11 Ten pat. Psl 81

12 Jørgensen, Kenneth Mølberg. „Writing History and Relations of Power“, *Management and Philosophy*, 2006.

13 Ten pat. p. 15.

14 Ten pat. p. 13

[Foucault] taip vadinama „genealogine analize“ tam, kad būtų galima atskleisti vyraujančias tendencijas ir pavergimus, kurie slypi tekstuose“<sup>15</sup>.

Kitaip tariant, genealogijos metodologija gali būti naudojama ieškant ryšių tarp istorinių (dabarties) reiškinių, tačiau tam, kad būtų galima tuos reiškinius identifikuoti atskirai nuo juos veikiančių aplinkos veiksnių, būtina pasitelkti archeologinę tyrimų metodologiją.

Pirmojoje „Seksualumo Istorijos“ dalyje *Valia žinoti* M. Foucault teigia, kad medicinos ar psichiatrijos mokslų atsiradimas seksualumo diskursą kuria apgaubdamas giliu, instinktyviu bei paslaptingu šydu. Toks diskursas buvo priimtas ir vartojamas kaip vyraujantis paaiškinimas, kuris savo ruožtu skverbėsi į kitus kasdienybės diskursus. Tokiu būdu žmogiškojo subjekto seksualinė patirtis buvo kontroliuojama ir formuojama per kontroliuojančius mechanizmus. Taigi valia žinoti ne tik paprasčiausiai aiškina jau egzistuojančius reiškinius, tačiau juos kuria ir formuoja.

Foucault apibrėžia socialinę situaciją kaip galios kurti reiškinius primetimą kasdieniams diskursams. Būtent čia genealogija pasireiškia kaip galios subjektas:

„Man regis, valdžią pirmiausia reikia suvokti kaip daugybę jėga grindžiamų santykių, imanentiškų tai sričiai, kurioje jie reiškiasi, ir ją iš esmės organizuojančių; suvokti ją kaip daugybę atramos taškų, kuriuos šios jėgos santykiai suranda vieni kituose tokiu būdu, kad susikuria grandinė ar sistema arba, priešingai, - atsiranda atotrūkiai ir prieštaravimai, juos atskiriantys vienus nuo kitų; pagaliau suvokti kaip strategijas, kurių dėka santykiai įveiksminami ir kurių bendras piešinys arba institucinė kristalizacija įsikūnija valstybės aparatuose ir socialinės hegemonijos formose“.<sup>16</sup>

Šitaip valdžia archeologiškai yra identifikuojama kaip socialinis reiškinys, tačiau genealogija čia „suveikia“ sunaikindama reiškinio statiskumą, priskirdama jam santykiaujančiojo vaidmenį bei

<sup>15</sup> Clarke, Richard. „Michel Foucault „the Discourse of the Language“: Seminar Notes“, (atnaujinta 2011/02/22,) <<http://www.rlwclarke.net/courses/LITS3304/2003-2004/05A%20Foucault%20The%20Discourse%20on%20Language.pdf>>, žiūrėta 2010/12/20.

<sup>16</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 72.

iškeldama klausimus dėl žinojimo formavimosi socialinėje visuomenėje. Galima pritarti Kelly teiginiui, kad Foucault nerūpėjo atrasti pradinio istorijos taško. Kaip teigė jis pats, „mano problema buvo <...> procesų ansamblio, dėl kurių subjektas egzistuoja skirtingose situacijose bei kliūtyse ir visokiose formose, kurių jis dar iki galo neištyrinėjo, [nustatymas]“<sup>17</sup>.

Genealogija, kaip teigia pats Foucault, yra procesų, kurie išskaido reiškinius į procesus, kurių kontekste šie reiškiniai turėjo galimybę pasireikšti. Genealogija statinę kilmės istoriją verčia dinaminio santykių tarp įvairių aplinkos veiksnių tyrinėjimu, tuo pačiu kurdama tiesos ir galios santykius. Kitaip sakant, kurdamas istorinę savęs ontologiją, Foucault aiškina, kad žmogaus istorija, arba kitaip: atsakymas į klausimą „Kas aš esu?“ gali būti atsakyta tik tuomet, kai bus suprastas aplinkoje veikiančių subjektų galios santykis tarp jų pačių ir savęs – tai yra kad tai, „kas aš esu“, yra visiškai priklausomas nuo aplinkos reiškinys. Lygiai taip pat kalbant apie seksualumą galima teigti, kad bet koks seksualumo diskursas yra įtakotas galios santykių tarp subjektų, kurių veikiamas seksualumas iš esmės virsta diskursu.

Seksualumo genealogija Foucault buvo būdas rekonstruoti ir perkonstruoti seksualumą, žinojimą ir valdžią. Visų pirma jis pasitelkia slopinimo sąvoką<sup>18</sup>. Slopinimui Foucault priskiria normalizavimo funkcijas – jis paverčia slopinimo subjektą normaliu, apibrėžia jo normalumo ribas, pritaiko mokslui tas gyvenimo sritis, kurios kitaip nepaklustų analizei, nagrinėjimui ir tyrimams. „Galbūt nelengva tirti seksą ir jo padarinius, tačiau jų slopinimas, priešingai, lengvai analizuojamas“<sup>19</sup>. Pats terminas, pasak Foucault, leidžia seksualumą naudoti kaip diskursą, „kuriame susipina aistra žinoti, valia pakeisti įstatymą ir išsvajotas malonumų sodas“<sup>20</sup>. Šitaip naudojamas slopinimo terminas tampa adekvačiu politinės ekonomijos įrankiu.

Kaip rašo Foucault, pasitelkdamas slopinimo įrankį jis išskaido seksualumą istoriškai, bei teigia, kad naudodamasi seksualumo represija galia persiskverbia į kiekvieno žmogaus seksualinio gyvenimo stebėjimą, gimstamumo skaičiavimą – galia iš esmės „mėgina seksualinį porų elgesį paversti kažkokia suderinta ekonomine ir politine veikla. <...> Tarp valstybės ir individo

<sup>17</sup> Cituota: Kelly, Mark G. E. *The Political Philosophy of Michael Foucault*, New York, Routledge, 2009. p. 85.

<sup>18</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 10.

<sup>19</sup> Ten pat. p. 11.

<sup>20</sup> Ten pat. p. 12.

atsiradusiame žaidime seksas tapo užstatu, ir viešu užstatu; į žaidimą pateko visas raizginys diskursų, žinių, tyrimų ir priesakų<sup>21</sup>. Šie diskursai ir tyrimai – tai tas valdžios ir individo socialinis santykis, kuriame išryškėja galios fragmentiškumas. Foucault aiškina, kad per tokį santykį seksualumas buvo įtraukiamas į įvairius disciplininius diskursus, kurie ir kūrė tos politinės ekonomijos pagrindus, kitaip sakant, seksualumo slopinimas buvo pasitelktas tam, kad rezistencijos metodu apie seksualumą būtų pradėta kalbėti daugiau ir viešai, šitaip jis būtų įtraukiamas į tam tikrus normalizuojančius procesus ir galų gale taptų disciplina, mokslu ar kažkokia norma.

## 1.2. Genealogijos metodas Foucault politikos aiškinime

Šiandien politika suvokiama pagal liberaliąja tradicija suformuotą Vėberiškąjį apibrėžimą, kuriame teigiama, kad politika iš esmės yra valstybės valdymas, arba, aristoteliškąja tradicija,— viešųjų reikalų tvarkymas. Tačiau nepaisant to, kad daugiau ar mažiau sutariama dėl politikos apibrėžimo ir politikos sąvokos komponentų, vieno ar kito elemento akcentavimas šiose sąvokose vis dar yra diskutuotinas. Šiame skyriuje aptariami klaiskinės ir postmoderniosios politikos sąvokų skirtumai.

Klasikinis, arba liberalusis politikos suvokimas teigia, kad politika iš esmės yra valstybės, kaip galios subjekto, valdymas. Šiuo požiūriu valstybė yra suasmeninama, jai yra subjektyvizuojama ir jau suteikiamas veikiančiojo statusas. Max Weber teigia, kad politiką mes suvokiame kaip politinės asociacijos—valstybės—valdymą. Šiuo atžvilgiu vastybę jis apibrėžia kaip „žmonių benruomenę, kuri (sėkmingai) monopolizuoja teisėtą fizinės jėgos panaudojimą tam tikroje teritorijoje“<sup>22</sup>. Kitaip tariant, politika apibrėžia tik tuos galios santykius, kurie egzistuoja tarp valstybių, t. y. politikoje egzistuoja tik vienas subjektas—valstybė.

Antra vertus, S. D Tansey rašo, kad „Politika gilinaisi į socialinį galios išnaudojimą“<sup>23</sup>. Tokia politikos samprata ne tik leidžia grįsti šio darbo struktūros išdėstymą, tačiau ir iškelia tam tikrus klausimus, į kuriuos atsakymą reikia pateikti atsakant į pagrindinį šio skyriaus klausimą. Visų

<sup>21</sup> Ten pat. p. 24.

<sup>22</sup> Weber, Max., „Politics as Vocation“, paskaita Miuncheno universitete. PDF iš (atnaujinta 2002/03/15) <<http://www2.pfeiffer.edu/~lridener/DSS/Weber/polvoc.html>>, žiūrėta 2011/02/18.

<sup>23</sup> Tansey, Stephen D., and Nigel Jackson., *Politics – the Basics*, New York, Routledge, 2008.

pirma, svarbu pažymėti, kad taip, kaip bus suvokiama galia, bus įtakota dviejų sampratų – tokių, kokias skaitytojas atsineša su savimi, ir foucaultiškosios. Foucaultiškoji galios samprata vėliau bus nagrinėjama šiame darbe, tačiau reikia suprasti, kad Foucault galia nėra vien tik santykis tarp dviejų subjektų. Kelly pateikia puikų Foucault galios charakterizavimą:

1. “Galia yra be subjekto, neasmeniška; tai reiškia, kad ji nėra individualių subjektų valios rezultatas <...>
2. Galia yra priklausoma; tai reiškia, kad galia visuomet yra jėgos santykio tarp žmonių rezultatas, priešingai nei kažkokia žmonėms priklausanti kvanta <...>
3. Galia yra decentralizuota; tai reiškia, kad ji nesikoncentruoja ties vienu individu, arba klase <...>
4. Galia yra daugiakryptė; tai reiškia, kad ji [*neteka*] tik nuo vieno stipresnio individo prie kito, silpnesnio, bet kaip tik, “ateina iš apačios“ (kabutės originalios – aut. past.), nepaisant to ji išlieka ne egalitarinė <...>
5. Galia yra strateginės prigimties; tai reiškia, kad ji turi savo dinamiką, yra tikslinga“<sup>24</sup>

Tokiame kontekste galia aukščiau esančiame aiškinime atsiskleidžia kitoje perspektyvoje. Tai yra, kad jeigu politika gilinasi į socialinį galios išnaudojimą, tai politika, remiantis Foucault, taip pat, kaip ir galia, turi būti desubjektyvizuota — tai reiškia, kad bet kokioje politikos sampratoje negali egzistuoti tik vienas subjektas — bet kokie galios santykiai tarp subjektų jau leidžia numanyti, kad tas santykis yra politiškas. Kitaip tariant, jeigu socialiniai galios santykiai nėra grindžiami tam tikromis individų valios apraiškomis, kitaip sakant, nėra stipresniojo, kuris stumtų silpnesnį, tai politikoje iš esmės neegzistuoja vienas subjektas. Tuo remiantis galima teigti, kad jeigu politikoje, kaip ir galioje, nėra subjekto, tai ji yra decentralizuota – kadangi nėra vieno subjekto, aplink kurį būtų vystomi politikos diskursai. Taigi tęsiant Kelly aiškinimą<sup>25</sup>, šioje vietoje išryškėja,

<sup>24</sup> Kelly, Mark G. E. *The Political Philosophy of Michael Foucault*, New York, Routledge, 2009. p. 37-38.

<sup>25</sup> Ten pat.

kad esant ne vienam galios – o tai reiškia ir politikos – subjektui, galia negali būti nukreipta viena kryptimi – kadangi veikiančių yra tiek pat daug, kiek ir veikiančiųjų, politika tampa daugiakryptė. Daugiakryptiškumas iš savęs negali būtų chaotiškas, todėl yra kryptingas, taigi šioje vietoje pasireiškia galios strateginė prigimtis – suvaldymas ir tikslingumas. Galiausiai galima teigti, kad dėl visų šių priežasčių galia nėra tiesiog subjektų “būdo bruožas”. Tai reiškia, kad galia yra dinaminis veiksmas (santykis) tarp dviejų galios subjektų.

Taigi iš esmės, remiantis Tansey ir Kelly politikos ir galios sąvokų aiškinimu, galima būtų teigti, kad politika gilina į socialinius ryšius tarp individų, kurie pasireiškia kaip daugiakrypčiai, tikslingi, nesusiję vienas su kitu strateginiai veiksmai, bei sąryšius tarp tų veiksmų.

Papildant prieš tai nagrinėtą politikos sąvoką, galima būtų panašiai analizuoti kitą, ne ką mažiau sudėtingą politikos apibrėžimą. Internetiniame politikos terminų žodyne vienas iš sąvokos aiškinimų skamba taip: „Politika mes turėtumėme vadinti visas sistemiskias pastangas, dedamas bet kurioje socialinėje situacijoje, norint pajudinti kitą žmogų mėginant įgyvendinti judintojo sugalvotą mintį“<sup>26</sup>.

Galima grįžti prie 5 Kelly išdėstytų galios charakteristikų, kuriomis remiantis šis apibrėžimas labiau tiktų galios, o ne politikos sąvokai aiškinti. Nagrinėjant semantiškai, tai atrodytų taip:

1. *Sistemiškos pastangos* – tas pats kryptingumas ir strateginė prigimtis, kuri iš esmės, pasak Kelly, yra vienas svarbiausių galios bruožų, jam Kelly skiria visą savo knygos skyrių.
2. *Pajudinti kitą žmogų, judintojo* – parodo galios (politikos) priklausomybę nuo veikiančių subjektų.
3. Kadangi apibrėžime neįvardijamas ryšis tarp subjektų, galima teigti, kad numanomas yra daugiakryptis ryšis, t.y. sumanytojas taip pat gali būti ir pajudintuoju. Tuo pat metu tai leidžia teigti, kad politika (galia) yra decentralizuota, kadangi tokiame ryšių chaose nėra centro.

---

<sup>26</sup> Jovenel, Bertrand de. „The Pure Theory of Politics“, Dickerson, M. O., Thomas Flanagan and Brenda O'Neill reds., *An Introduction to Government and Politics – A Conceptual Approach*, Toronto, Nelson Education, 2010, p. 7.



Remiantis tokia trumpa pažodine duotojo apibrėžimo analize, galima daryti išvadą, kad neretai politika yra tapatinama su galia.

Antra vertus, grįžtant prie Weber apibrėžtos politikos sampratos, būtina pastebėti, kad galia, kuria valstybėje turi viešųjų reikalų tvarkytojai, politikai, neatitinka tokios sampratos, kaip rašoma aukščiau. Lygiai taip pat semantiškai nagrinėjant klasikinę politikos apibrėžimą galima teigti, kad:

1. Galia iš esmės yra subjektyvizuota: galią turi tie, kurie tvarko viešus reikalus. Galios subjektas yra valstybė. Tuo pačiu pagrindu galima teigti ir tai, kad galia tokiu atžvilgiu negali būti daugiakryptė. Kadangi galios santykiai egzistuoja tik tarp valdančiųjų ir valstybės, reiškia vienintelė jėgos parodymo prieš kitą kryptis yra nuo valdančiojo link valstybės.
2. Decentralizuotos galios principas iš esmės neatitinka Weber galios suvokimo: galios veikimo centras yra koncentruotas ties „valstybės“ sąvoka, kitaip tariant, galia yra centralizuota tam, kad valdantieji galėtų tvarkyti viešus valstybės reikalus. Būtent todėl ir teiginys, kad galia nepriklauso nuo egzistuojančių santykių tarp subjektų yra teisingas.

Čia galima grįžti prie pradinio klausimo ir jį perfrazuoti – jeigu postmodernioje politikos sampratoje galiai egzistuoti tereikia dviejų individų, o galią galima tapatinti su politika, tai kur yra riba tarp privataus ir viešo? Ar bet kokios galios egzistavimas – socialiniai santykiai – apibrėžia politiką? Tuomet kas yra ką šiandien galime vadinti politika, ir kaip tokia politika koreliuoja su klasikine politikos samprata?

### **1.3. Politika – karas kitokiomis priemonėmis**

Foucault garsi frazė „Politika yra karas kitokiomis priemonėmis“<sup>27</sup> – atvėrė visiškai kitokį Foucault požiūrį į politiką. Šioje vietoje prielaidos, kad politika ir galia Foucault filosofijoje turėjo panašią reikšmę ir buvo priklausomos viena nuo kitos, dera atsisakyti. Tarkime, kad politika yra galios panaudojimas. Tai yra, kad politika atitinka tik kelias iš anksčiau minėtų Kelly charakteristikų.

Galia Foucault buvo vienas tų klausimų, kurių tiesiogiai jis nenagrinėjo. Kaip jis pats rašė Fontana ir Pasquino, „Aš pats savęs klausiu apie ką kitą, bet ne galią, aš galvojau rašydamas

<sup>27</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 73

*Madness and Civilization* ir *The birth of the Clinic*? Aš puikiausiai suprantu, kad aš vargiai kada minėjau šią sąvoką tiesiogiai, ir niekada neleidau sau disponuoti galios sąvokos suteikiama erdve analizei.<sup>28</sup> Taigi, nors galia ir buvo esminė Foucault problema, jis iš esmės nenagrinėjo grynai galios sampratos, nekūrė galios teorijų. Kaip rašė Kelly, jis paruošė kelią žmogui, kuris kurs politinę galios teoriją, tuo tarpu Foucault tiesiog išdėstė esminius atskirus tos teorijos principus.

Fontana ir Pasquino su Foucault kalba apie galios santykį su politika. Jie klausia, ar tai, kad Foucault pasirinko, nors ir netiesiogiai, iškelti klausimą, ar galia iš esmės tėra diskursas. Foucault interviuotojams atsako, kad tokį klausimą jam iškelti tokiu metu buvo padiktuota istorijos, kadangi istorija pati savaime leidžia arba draudžia kai kuriems subjektams atsirasti ar pradingti. Jis teigia, kad tokią užduotį bet kas galėjo išsikelti tik po 1968-ųjų, kai išsivystė skirtingi galių šaltiniai, bei buvo pradėdama suvokti tikroji galios prigimtis. „Buvo suvoktos perspektyvos galiai atsirasti politinės analizės akiratyje“<sup>29</sup>.

Tie skirtingi galių šaltiniai leido Foucault analizuoti galią tiek politinėje perspektyvoje, tiek už jos ribų. Seksualumo istorijoje jis pradeda galios sampratos paiešką tokioje srityje, kuri dar neseniai buvo visiškai nepolitinė. Šiandien, kaip teigė Foucault, „kūno“ ir „gyventojų“ sandūros vietoje seksas tampa pagrindiniu taikiniu valdžiai<sup>30</sup>, „nuo ritualinio susikrimitimo dėl turtingųjų, viengungių ir laisvamanių bevaisio ištvirkavimo pereinama prie diskurso, kuriame gyventojų elgesys sekso srityje tampa analizės objektu ir tikslu“<sup>31</sup>. Būtent tai ir yra tie diskursai, kurių vystymasis leido Foucault grįsti galios santykių atsiradimą tarp platesnės auditorijos socialinių subjektų, šitaip sukurdamas vieną iš pirmųjų galios – o taip pat ir politikos — bruožų. Šioje perspektyvoje kaip priemonės kariauti yra pasirenkami įvairūs socialiniai kultūriniai santykiai tarp individų, kurie įvairiomis kryptimis išnaudoja galią, šitaip siekdami užsibrėžtų tikslų.

Grįžtant prie seksualumo problematikos bei jos, kaip diskurso poveikio Foucault galios sampratos vystymui, reikia atkreipti dėmesį ne tik į socialinę seksualumo reikšmę, bet ir jo padėtį

<sup>28</sup> Fontana, Alessandro, and Pasquale Pasquino. „Michel Foucault: Truth and Method: An Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977. p. 51-75.

<sup>29</sup> Fontana, Alessandro, and Pasquale Pasquino. „Michel Foucault: Truth and Method: An Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977. p. 58

<sup>30</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 112

<sup>31</sup> Ten pat. p. 24

visuomenėje, kadangi būtent per kultūrinę visuomenės perspektyvą Foucault pateikia seksualumo tapymo diskursu analizę. Kaip rašo A. Tereškinas, „Knygoje (Seksualumo Istorija: Valia Žinoti – aut. past.) koncentruojamasi ties mikro ir marginaliniais reiškiniais <...> Analizuojant taktikas ir mechanizmus, kuriomis žmonės ir reiškiniai yra paverčiami marginaliniais, išstumiami iš viešumo naratyvų, siekiama permąstyti socialinės ir politinės analizės sąvokas taip, kad skirtingi balsai ar kategorijos būtų įtrauktos į istorinį ir politinį kontekstą“<sup>32</sup>. Kitaip tariant, Foucault remiasi prielaida, kad galia iš esmės yra strateginės prigimties, ir visi veiksmai, sąlygoti vienokių ar kitokių galios santykių tarp individų, yra kryptingi, ir analizuoja, kaip galia kuria diskursus, įtraukia juos į viešąjį diskursą, normalizuoja be paverčia disciplinomis. Kita vertus, interviu su Fontana ir Pasquino<sup>33</sup> Foucault rašo, kad toks normalizuojantis diskursas jau nėra akademinis prioritetas, verčiau akademikai mėgina kurti taikomuosius, aiškinamuosius modelius, taigi pritaiko teorijas praktikai – diskursus pritaiko reiškiniams. Tuomet kyla klausimas, ar šiuolaikinėje visuomenėje normalizuojantis diskursas tampa tik praeities teoriniu modeliu, ir jo pritaikymas šiuolaikiniams reiškiniams yra neįmanomas? Taip pat tampa neaišku, ar visi kuriami šiuolaikiniai diskursai iš esmės palaiko tą daugiakryptę, beasmę, strateginę galios prigimtį, ar ji iš ties keičia savo principą? Tam, kad būtų galima paaiškinti anksčiau cituotą Foucault teiginį apie politiką, būtina atsakyti į tuos klausimus.

Foucault Seksualumo Istorijoje nagrinėja skirtingus laikotarpius – XVII-XVIII amžius, graikišką ir romėnišką epochas. Rašančiam XX a. viduryje autoriui tai yra istoriniai laikotarpiai, ir tų laikų reiškiniai akivaizdžiai nutiko praeityje. Kita vertus, nederėtų užmiršti genealogijos, kaip istorijos nagrinėjimo modelio. 1.1. skyriuje buvo nagrinėjamas būtent genealogijos metodas ir jo naudojimas galios sąvokos aiškinimui. Jame cituotas Jørgensen teiginys, kad genealogija leidžia Foucault nagrinėti dabartį<sup>34</sup>. Genealogija šioje vietoje pateikia Foucault teisinančią sampratą, kad nesvarbu kada ir kur reiškiniai bevyktų, jie visuomet turės pereiti normalizacijos procesus, po kurių jie taps diskursais – viešaisiais diskusijų objektais. Normalizacija padės suvokti reiškinių prigimtį ir tikslą, o viešos diskusijos – jų paskirtį bei naudą. Šitaip genealogija padeda atsakyti į pirmąjį

<sup>32</sup> Tereškinas, Artūras., *Esė Apie Skirtingus Kūnus: Kultūra, Lytis, Seksualumas*, Vilnius, Apostrofa, 2007. p. 19

<sup>33</sup> Fontana, Alessandro, and Pasquale Pasquino. „Michel Foucault: Truth and Method: An Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977. p. 51-75.

<sup>34</sup> Žr. **Išnaša nr. 10**

klausimą – Foucault pasirinkdamas seksualumo diskursą turėjo žinoti, kad nesvarbu, ar seksas egzistuos ateityje ar tik praeityje – jis kaip reiškinys nebus statiškas, todėl nuolatos kis, reikalaus normalizacijos ir diskusijų, tam, kad būtų įrašytas į „istorinį ir politinį kontekstą“<sup>35</sup>.

Antras kilęs klausimas (žr. aukščiau) yra tas, kad šiuolaikiniai diskursai, atsiribodami nuo praeities gali neatitikti Kelly išvardytų Foucault galios charakteristikų. Galima atsakyti, kad genealogija „gelbsti“ dabartį, suteikdama jai istorinį kontekstą. Foucault teigimu visuomenėje egzistuoja tokia idėja, kad „valdžia engia seksą, o įstatymas yra sukurtas sąmoningam kūno valdymui“<sup>36</sup>. Tai reiškia, kad visuomenė yra vienas galios subjektas, o įstatymai – kitas. Kadangi tiek įstatymai, tiek visuomenė egzistuoja ir dabartyje, galima teigti, kad Foucault teiginys tinka be kokiam laikotarpiui – ar tai būtų praeitis, ar dabartis. Dar daugiau, remiantis Kelly logika, tarp šių subjektų nuolat vyksta įvairiakrypčiai, decentralizuoti, strateginiai veiksmai – sistemiskos pastangos paveikti vieną subjektą kito subjekto naudai. Akivaizdu, nei įstatymai, nei visuomenė nėra asmeniškai naudos gavėjai – taigi ir galia šioje vietoje yra depersonalizuota. Tai tik vienas – nors ir pats aktualiausias – pavyzdys, kaip Foucault galios principas iš esmės neturi laiko ribų – jis egzistuoja nepriklausomai erdvėje ir laike, tačiau priklausomas bent nuo dviejų individų (subjektų) santykio, nepriklausomai nuo valios, tačiau būtinai daugiakryptis ir tikslingas.

Pateisinus Foucault galios suvokimą galima grįžti prie politikos kaip karo sampratos. Foucault savo darbe „Valia žinoti“ rašo, kad itin lengvai yra priimama juridinė, neigiama, viešpatavimo ir vergavimo koncepcija<sup>37</sup>. Jis šią koncepciją bando paneigti per galios santykius. Jis rašo:

„Tokioje visuomenėje, kaip mūsų, kur taip gausu valdžios aparatų, o instrumentai pagaliau tokie patikimi, šioje visuomenėje, kuri, be abejonės, pasirodė išradingesnė už bet kurią kitą, kurdama subtilius ir rafinuotus valdžios mechanizmus, — <...> [kam] pripažinti ją tikrai neigiama ir bergždžia kontradikto forma?“<sup>38</sup>

Tokia visuomenė, kokią Foucault aprašo, egzistuoja ir dabar. Per formas, taisykles, biurokratijos aparatus bei įstatymus, verčiančius valdžią (galia) tarnauti visuomenei, neigatyvius principus įžvelgti yra lengviau, negu ieškoti teigiamų dalykų. Būtent tai Foucault teigimu yra

<sup>35</sup> Žr. Išnaša nr. 28.

<sup>36</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 112

<sup>37</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p.67

<sup>38</sup> Ten pat. p. 67-68

tikrasis galios diskursas, kuris šiuolaikinėse politinės sistemos analizėse yra traktuojamas kaip represinis organas suvaržantis laisvę, iš tikrųjų yra tos laisvės “bendroji priimtumo forma”<sup>39</sup>.

---

<sup>39</sup> Ten pat. p. 68

## 2. POLITIKOS SAMPRATŲ LYGINAMAS.

### 2.1. Feminizmo samprata

Prieš pradedant analizuoti Foucault politikos sampratos sąsajas su feministiniu judėjimu, dera atsakyti į klausimus kas yra feminizmas, kodėl jis iš esmės yra politinis judėjimas, kokios prielaidos lėmė feminizmo, kaip politinio judėjimo, atsiradimą, bei šios sąvokos sampratos kismą Vakarų Europos ir Lietuvos akademiniame literatūroje. Nors šiame darbe nesiruošiama perrašinėti feminizmo ar apskritai lyčių santykių istorijos, svarbu suvokti, kad geneziškai feminizmas iš esmės buvo konstruojamas įvairiomis priemonėmis, įvairiais laikotarpiais ir per įvairius diskursus.

Karla Gruodis rašo, kad feminizmas plačiąja prasme yra „idėjų ir socialinių santykių revoliucij[a], kuri per pastaruosius tris dešimtmečius iš esmės pakeitė lyties supratimo būdą“<sup>40</sup>. Kitaip sakant, lyties samprata tapo reikšminga socialinių santykių konstravimo priemone, kurios rezultatas buvo feminizmas kaip „organizuoti moterų judėjimai“. Tokia feminizmo samprata, tiek plačiąja, tiek siaurąja prasmėmis, leidžia daryti prielaidą, kad feminizmas atsirado kaip konstruktyvi tiesos paieška per genealoginius procesus.

Kaip jau minėta pirmoje dalyje, genealoginis istorijos tyrinėjimo metodas remiasi žinojimo — tiesos — produkavimu. Kitaip tariant, genealogai teigia, kad istorijoje reiškiniai neatsitinka — jie yra įvairių socialinių santykių ir sąveikų su aplinka konstruktai. Tokia pat prasme galima suvokti ir feminizmą — kaip sukonstruotą socialinį istorinių reiškinių visumą, kuri sąveikaudama su aplinka įgauna nestabilias galios panaudojimo formas. Šio konstrukto pagrindas, kaip teigia K. Gruodis, yra keturios temos, kurios nuolat iškyla feminizmo diskursuose.

Pirmoji, K. Gruodis teigimu, feminizmą išreiškianti tema yra sąmoningumas<sup>41</sup>. Ji rašo, kad „feminizmas iškilo kaip abejonė dėl egzistuojančių lyčių modelių“, taigi feminizmo diskursai buvo formuojami per diskusijas, susijusias su aplinkos veiksnių įtakomis nusistovėjusiems lyčių sampratų modeliams. Kitaip tariant, sąmoningumo tematika, kuriama kritiško savęs vertinimo, lemia feminizmo diskurso pradžią.

<sup>40</sup> Gruodis, Karla., „Įvadas“, in Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, Vilnius, Pradai, 1995. p. 11

<sup>41</sup> Ten pat. p. 13

Sąmoningumas, viena vertus, yra procesų, kuriuose atsiranda savęs, kaip vienos ar kitos lyties atstovo, padėties visuomenėje abejonės — tai gali būti savęs kaip moters suvokimas: savo padėties kaip moters, žmonos, motinos svarstymas. Šie procesai lėmė sąmoningumą keliančių grupių formavimąsi. Remiantis Snitow, Stansell ir Thompson, šis „Naujai sukurtas sąmoningumą keliantis [reiškinys] sukūrė terpę tiek diskusijoms apie seksualines patirtis, tiek pastebėjimų apie seksualumą sklaidai. Ten, kur lytis siejosi su diskutuojamomis temomis, sąmoningumą keliančios grupės išskaidė jį į subkategorijas: pavyzdžiui, nekaltybės praradimas, buvimas gražia, mėgavimasis/nesimėgavimas seksu, sakymu to, ką nori pasakyti“<sup>42</sup>. Kitaip tariant, seksualumas — šiuo atveju lytiškumas — tapo viešu diskursu, apie kurį buvo kalbama lyg tai būtų buvę uždrausta. Tuo pačiu, slopinant lytiškumo diskursą, buvo slopinamas ir moterų sąmoningumas, kuris per įvairius tematikos konstruktus judėjo nuo privatumo viešumo kryptimi. Snitow et al. perfrazuoja Foucault, sakydamos, kad jo teigimu diskusijos apie seksą modernioje socialinėje visuomenėje leidžia manipuliuoti sąmoningumu. „Nors seksas yra slaptas ir privatus, mes nieko kito nedarome, tik kalbame apie jį, <...>, ir tai darydami mes nenoromis apibrėžiame kas gali trokšti ko, kada ir kaip“<sup>43</sup>.

Aukščiau cituotas Foucault teiginys ne tik aiškina sąmoningumo sampratą, bet ir iškelia teisių ir pareigų principą, kitaip tariant, jis parodo kaip feminizmas vienaip ar kitaip remiasi liberaliąja mintimi. Tiek šiandien, tiek istoriškai, lygybės principas labiausiai apibrėžiamas socio-ekonominiuose diskursuose, tokiuose kaip lygios teisės, lygios galimybės ir pan.. Kitaip tariant, iš sąmoningumo suvokimo moteris — žmona — motina tampa politiniu objektu, kurio konstravimas remiasi aplinkoje vykstančiais politiniais, ekonominiais ir kultūriniais reiškiniais. Diskursai, kuriuos kuriame kalbėdami apie seksualumo slopinimą ir sakydami, kad seksualumas nėra lytiškai (sex) nuspręsta norma, iš esmės tampa diskusijomis apie lyčių (gender) skirtumus. Šitaip konstruojama tiesos — žinojimo apie lytį tematika grąžina į tą patį lygybės principą. Todėl „Seksualinė ekspresija, kaip opozicija slopinimui ir sąmoningumui, psichologinis atvirumas prieš nuotolį ir autonomiją,

<sup>42</sup> Snitow, Ann, Christine Stansell, and Sharon Thompson., *Powers of Desire: The Politics of Sexuality*, New York, Monthly Review Press, 1983. p.28

<sup>43</sup> Cituojama: Snitow, Ann, Christine Stansell, and Sharon Thompson., *Powers of Desire: The Politics of Sexuality*, New York, Monthly Review Press, 1983.

lygybė prieš dominavimą ir nuolankumą — šie yra debatų apie norimas ir galimas seksualumo, intymumo ir galios kombinacijas poliai.<sup>44</sup>

Antra vertus, lygybės principas iš esmės sudaro prielaidas teiginiui, kad bet kokios diskusijos apie lygybę priima lyčių (gender) santykius kaip dominavimo santykius. Kitaip tariant, tol, kol vyks tokia diskusija, bus galima teigti, kad lygybė tarp lyčių neegzistuoja. Lyčių santykių asimetrija, kaip tai įvardija K. Gruodis<sup>45</sup>, viena iš socialinių prielaidų konstruoti feminizmo diskursams, yra sąlygojama vyro ir moters biologinių skirtumų priešprieša. Autorės pavyzdžiais kalbant, tėvystė ir motinystė socialiai yra konstruojami kaip du skirtingi reiškiniai: moteris gimsta tapti motina, tuo tarpu tėvu vyras tampa — taigi šiame kontekste lyčių skirtumo principas įrodo J. Kristeva įvardijamą paradoksą, kad motinystė yra „kitos lyties funkcija“<sup>46</sup>. Remiantis šiuo paradoksu, kurį plačiau aprašo Kristeva, galima daryti prielaidą, kad dėl to, kad kiekviena lytis turi skirtingas pirmines funkcijas, reali lygybė tarp lyčių neegzistuoja. Pats lygybės diskursas, kaip liberaliosios minties atšaka, neturi nieko bendro su lygybe tarp lyčių.

Šį principą galima paneigti teigiant, kad biologiniai skirtumai (įgimtieji) neturi nieko bendro su socialiniais skirtumais. Jeigu moteris gimsta su skirtingais reprodukciniais organais negu vyras, tai nereiškia, kad socialinėje plotmėje šie principai turi daryti įtaką santykiams tarp lyčių. Kitaip tariant, jeigu moteris savo gyvenimo eigoje nepanaudoja savo reprodukinių organų dėl socialinių priežasčių, tai reiškia, kad visuomenėje ji niekuo nesiskyrė nuo vyro — ji netapo motina, nors biologiniai principai buvo tie patys, kaip ir tų, kurios gimdė vaikus. Čia verta sugrįžti prie antrojo klausimo — kodėl tuomet feminizmas, kaip socialiai sukonstruotas reiškiny, netilpo socialinės teorijos ribose ir transformavosi į politinę erdvę.

John Stuart Mill, vienas svarbiausių liberalizmo minties pradininkų, taip pat buvo ir vienas pirmųjų vyriškos lyties autorių, pradėjusių kalbėti apie lygesnes moterų teises. Savo knygoje „Moterų pavergimas“ jis rašo, kad „Principas, kuris reguliuoja egzistuojančius dviejų lyčių visuomeninius santykius, t.y. teisinis vienos lyties pavergimas kitai — yra klaidingas ir dabar yra

<sup>44</sup> Snitow, Ann, Christine Stansell, and Sharon Thompson., *Powers of Desire: The Politics of Sexuality*, New York, Monthly Review Press, 1983. p. 149.

<sup>45</sup> Gruodis, Karla., „Įvadas“, in Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, Vilnius, Pradai, 1995. p. 483

<sup>46</sup> Kristeva, Julia., „Stabat Mater“, Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, 1995.



viena iš pagrindinių žmonijos tobulėjimo kliūčių; šį principą reikėtų pakeisti visiško lygiateisiškumo principu, kuris nepripažintų jokios vienos lyties valdžios ar privilegijų nei kitos lyties menkinimo<sup>47</sup>. Šis filosofo teiginys įrodo ne tik tai, kad lyčių santykiai istoriškai buvo pagrįsti įtakingojo prieš neįtakingąją galios, bet ir tai, kad netgi socialinis vienos ar kitos lyties konstruktas neleidžia peržengti socialinės ribos, taigi galia yra įvardijama kaip vienas iš nelygybę lemiančių principų.

Remiantis John Rawls dviem teisingumo principais, kurie yra:

“a. Kiekvienas žmogus turi lygias teises į atitinkamą lygių pagrindinių teisių ir laisvių schemą <...>; ir šioje schemoje pagrindinės lygios laisvės, ir tik jos, privalo turėti teisingą vertę.

b. Socialinė ir ekonominė nelygybė privalo patenkinti dvi sąlygas: visų pirma, jos turi būti priklausomos nuo darbo vietų, kurios yra atviros visiems pagal lygių galimybių principą; ir antra, jie turi būti naudingiausi visuomenės nariams, kurie turi mažiausiai privilegijų.”<sup>48</sup>;

galima teigti, kad liberalių filosofų konstruojama lygybės visiems idėja buvo perleista per feminizmo prizmę ir pritaikoma bet kokiam socialiniam konstruktui — ar tai būtų feminizmas, ar kitokių mažumų teorijos. Moteriškasis socialinis pradas pagal Rawls principus turėjo teises, kurios visų pirma, buvo prigimtinės. Taigi pagal jį, socialinis moters principas nebuvo dominuojantis kitos lyties atžvilgiu. Kitaip tariant, dominacija tarp žmonių buvo įmanoma tik tokiu atveju, kai vienas žmogus savo turima pozicija (darbu) tampa pranašesnis prieš kitą jo pozicijos atžvilgiu. Tai reiškia, kad dominavimo principas, Rawls teigimu buvo įmanomas tarp bet kokių lyčių kombinacijų, ir, remiantis antruoju principu, tos kombinacijos nepriklausė nuo prigimtinės padėties visuomenėje.

Šis trumpas ekskursas į liberaliąją teoriją parodo, kaip feminizmas politinėje filosofijoje ištraukiamas iš socialinės teorijos rėmų tam, kad būtų įmanoma įrodyti, kaip galia pasireiškia įtakodama socialinius santykius visuomenėje. Foucault teiginys, kad politika yra karas kitomis priemonėmis, bei Rawls ir Mill galios išraiška per skirtingų individų santykius leidžia daryti išvadą,

<sup>47</sup> Mill, John Stuart., „Moterų Pavergimas“, Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, Vilnius, Pradai, 1995. p. 1

<sup>48</sup> Rawls, John., *Political Liberalism*, New York, Columbia University Press, 2005. p. 5

kad feminizmas, kaip „kitos lyties“ kova dėl laisvių, teisių ir pareigų yra konstruojamas per socialinius, ekonominius ir politinius diskursus. Šitaip galios santykiai tarp lyčių tampa politiniu diskursu, kuris nuo 7-ojo dešimtmečio tapo vis labiau ekonominis, mažiau socialinis ir tiek pat politinis.

Feminizmas, kaip istorinis reiškiny, neturi pradžios datos, ar vietos. Vieni šaltiniai nurodo feminizmo apraiškas senovės Romoje, kiti sako, kad feminizmas atsirado tik XVII-XVIII amžiuje. Foucault „Seksualumo Istorijos“ antroje dalyje „Mėgavimasis malonumais“ sau iškelia klausimą „Kaip, kodėl ir kokių būdu seksualinis elgesys tapo moralės sritimi?“<sup>49</sup>. Siekdamas atsakyti į šį klausimą, jis pasirenka senovės graikų ir romėnų istoriją, apsiribodamas seksualumo santykių tam tikrose epochose vystymusi, šitaip mėgindamas „apibrėžti sąlygas, kuriose žmogiškoji būtybė sprendžia problemas“<sup>50</sup>. Būtent šioje dalyje Foucault pasineria į santykių su kūnu, santykio su žmona, santykio su berniukais ir ryšio su tiesa teorizavimą.<sup>51</sup>

Foucault ataskaita apie senovės graikų santykį su žmona — moterimi — yra svarbi Foucault genealoginio projekto analizėje.

Foucault rašo, kad graikų rašytiniuose šaltiniuose nėra vienos aiškos sąvokos, kuri nurodytų vyro ir moters seksualumą: „Lytinių malonumų praktikoje yra išskiriami du vaidmenys ir du poliai, <...>; tai dvi pozicinės reikšmės — subjekto ir objekto, veikiančiojo ir laukiančiojo: kaip sako Aristotelis, „patelė kaip patelė yra pasyvus elementas, o patinas kaip patinas — aktyvus.“<sup>52</sup>. Kitaip tariant, senovės graikai lyčių skirtumus išreiškė pagal dominavimo principą — moteris yra pasyvusis galios santykių objektas, o vyras — aktyvusis. Antra vertus, lygiai toks pats galios santykis vyravo ir vyrų-berniukų seksualinio pobūdžio santykiuose. Taigi iškyla klausimas — kas tuomet yra subjektyvizuojamas — vyras ar moteris.

Remiantis tuo, kaip Foucault aiškina meną mėgautis malonumais<sup>53</sup>, verta pastebėti, kad jis išskiria lytinio akto vertę į teisėtą ar ne, atitinkantį veikiančiojo statusą visuomenėje, ar ne. Jis rašo,

<sup>49</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 132

<sup>50</sup> Ten pat.

<sup>51</sup> Ten pat. p. 150

<sup>52</sup> Ten pat. p. 161

<sup>53</sup> Ten pat. p. 172

kad “Visuotinai priimtas principas, kad kuo daugiau esi matomas, kuo daugiau turi ar nori turėti valdžios kitiems, kuo daugiau stengies iš savo gyvenimo padaryti puikų kūrinį, kurio reputacija bus plačiai ir ilgai žinoma, tuo būtiniau savo pasirinkimu ir valia iš savęs reikalauti griežtai laikytis seksualinio elgesio principų”<sup>54</sup>. Teisėtoji meilė — tai, ką Foucault vaidina nuosaikiu mėgavimusi malonumais.

Šalia nuosaikumo graikų filosofijoje atsiranda terminas dorybė. Tačiau, pasak Foucault, dorybė vietoj to, kad išreikštų gerąsias žmogaus savybes, verčiau aiškinama kaip “Dominavimo santykiai, valdymo ryšys”<sup>55</sup>. Kaip aiškina Foucault, tam, kad būtų vertas dorybės, vyras privalo su savimi sukurti tokį santykį, kuris leistų “dorybingai ir nuosaikiai mėgautis malonumais”. Išverčiant šį vyriškojo savęs valdymo principą į feministinę kalbą, galima teigti, kad nuo graikų laikų vyras buvo dominuojančioji “monetos pusė” — jeigu tam, kad vyro viduje vyrautų harmonija, jam reikia savyje sukurti atitinkamus ryšius su savimi, tai, kaip teigia Foucault, šeimoje privalo vyrauti ta pati “heautokratinė” santykių forma: “Šeimynoje viskas gali būti gerai tik tada, jei hierarchija ir vadovo valdžia yra gerbiamos...”<sup>56</sup>. Kitaip tariant, tokia normalizuota sąsaja tarp vyro-savęs-šėimos vadovo išmeta moterį iš konteksto — šis teiginys pateikiamas ne dėl to, kad aukščiau esančioje citatoje nėra moters įvaizdžio nei jokios užuominos į jį, veikiau dėl to, kad mėgavimasis malonumais Foucault pateiktoje graikų seksualumo istorijoje yra išskirtinai priskiriamas vyrams. Moters vaidmuo šioje istorijoje itin blyškus ir racionalus, tuo tarpu vyro — labiau dvasinis.

Aukščiau pateiktą teiginį dėl tik vyriškajai lyčiai priskiriamo mėgavimosi malonumais reiškinių galima pagrįsti dar ir tuo, kad aiškindamas vyro ir moters santykius Foucault remiasi ekonominiu vyro ir žmonos santykiu, šitaip grįsdamas socialinę moters padėtį visuomenėje. Jis rašo, kad “Vedybiniai lytiniai santykiai esą turi tik giminės pratęsimo funkciją, o seksualinio ryšio malonumai esą iškyla tik už santuokos ribų”<sup>57</sup>. Teikdamas, kad malonumai yra užsantuokinė privilegija, jis grąžina pre-liberalųjį “moters-motinos” supratimą. Kitaip tariant, moteris nebūtinai

<sup>54</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 173

<sup>55</sup> Ten pat. p. 181

<sup>56</sup> Ten pat. p. 182

<sup>57</sup> Ten pat. p. 238

įkūnydavo seksualinį pradą — židinio sergėtojos, palikuonių augintojos, ūkio reikalų tvarkytojos įvaizdžiai nustelbia bet kokią moters-žmonos-seksualinės partnerės principo galimybę.

Antra vertus, galima teigti, kad graikų visuomenėje moters seksualumas buvo slopinamas: „Santuokinis ryšys nereikalavo laikytis dvigubos seksualinės monopolijos principo, padarančio abu sutuoktinius išskirtiniais partneriais. Jei moteris iš tiesų priklauso vyrui, tai vyras priklauso tik sau pačiam“<sup>58</sup>. Šitaip moteris gimdavo motina, nuo mažens buvo primetama idėja, kad visgi ji yra priklausoma nuo vyro, tėvo, „kitos lyties“.

Visos šios graikų istorijoje minimų lyčių santykių struktūros rodo, kad santykis tarp dviejų lyčių visuomet apsprendžiamas galios santykiu. Kitaip tariant, jeigu kalbama apie vyro santykį su savo žmona, kad ir koks yra pareigų pasidalijimų principas, istoriškai priklausomybės—galios valdyti vienam kitą—istoriškai išlieka skirtinga. Jeigu tarp vyro ir moters yra seksualinis santykis, vienas iš jų būtinai yra pasyvusis—valdomasis, o kitas—valdantysis. Tokia socialinė lyčių dominavimo samprata iškėlė pagrindines prielaidas feminizmo kaip politinės jėgos atsiradimui: socialiai sukonstruotas moteris-priklauso-vyrui reiškinys ir jį pagrindžianti teisė slopino moters kaip seksualinio subjekto principą ir kūrė rėmus šiems subjektams suvaldyti – buvo kuriami diskursai moters seksualumui slopinti: jeigu moteris ir seksualumas buvo prilygintas paleistuvystei, tai seksualumas vyrui buvo neatsiejama prigimtinė teisė.

Negana to, Foucault aprašo platesnį, politikoje (viešojoje erdvėje) pasireiškiantį šeiminių vyro ir moters santykio atitikmenį — jis teigia, kad Aristotelis, analizuodamas „Politinę santuokinio ryšio prigimtį“ ieško valdžios užuomazgų: „Jo akimis, vyro ir moters ryšys tikrai yra nelygiateisiškas, nes vyro vaidmuo yra valdyti moterį (priešinga situacija, kuri gali susidaryti dėl daugelio priežasčių, „prieštarauja gamtai“)“<sup>59</sup>. Tai dar kartą parodo, kad senovės Graikijoje, nors moteris priskiriama prie laisvų žmonių, vis vieną jis yra pasyvusis dominavimo elementas – kitaip tariant, kaip rašo Foucault, vyras visuomet yra dominatorius, nes jis yra pilietis, ir namuose visada turi būti viršesnis.<sup>60</sup>

Per tokias valdančiojo ir valdomojo kombinacijas Foucault konstruoja mikro-galios sistemas, kurios vėliau kaip Feministinio judėjimo įrankis persikelia į makro-politines plotmes. Foucault

<sup>58</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 240

<sup>59</sup> Aristotelis., „Politika“, cituota Foucault, Michel red., *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 266

<sup>60</sup> Ibid.

feminizmo teorijai leido perkonstruoti galios veikimui per kūnus ir analizuoti socialinius konstruktus, veikiančius visuomenės požiūrį į moteris. Feminizmas kaip politinis judėjimas, remdamasis Foucault metodologija konstruojant galios panaudojimo genealogiją, sugebėjo kritiškai įvertinti laisvės, lygybės ir persvarstyti galios santykį su kūnu, seksualumu ir moterimi iš esmės. Kaip rašo Aurelia Armstrong, „Ginčydamas faktą, kad išsilaisvinimo iš dominavimo nepakanka laisvei garantuoti, Foucault nukreipia dėmesį į naujų elgesio, požiūrių ir kultūrinių formų modelių kūrimo svarbą, kurie veiktų tam, kad įgalintų silpnuosius, ir tokiu būdu užtikrintų kintantys galios santykiai nesustingto dominavimo būsenoje“<sup>61</sup>.

## 2.2. Foucault ir politika

Foucault savo akademinėje literatūroje apie politiką kalbėdavo ne kaip galios apie panaudojimo metodą, bet kaip apie dviejų žmonių tarpusavio santykį. Kaip interviu su P. Rabinow Foucault sakė pats, „Aš mažiau ar daugiau sutikčiau su mintimi, kad iš tiesų tai, kas mane domina ir labiau moralė negu politika, arba bet koku atveju politika kaip etika“<sup>62</sup>. Moralės etika, kurią Foucault analizuoja per galios, savęs ir žinojimo prizmę iš esmės nėra tokia politikos teorija, kokia buvo priimta iki to. Kaip rašo Kelly, „Nors normatyvinė politinė teorija <...> susideda iš abstrakčių modelių, nurodančių koks turėtų būti pasaulis, artikuliacijos, Foucault politinė filosofija susideda iš ne-normatyvinio realybės aprašymo, kuris nepaisant to išlaiko svarbią kritinę jėgą. <...> Šios Foucault kritinės filosofijos tikslas yra „užčiaupti burnas“ visiems tiems, kurie bando ką nors nurodyti“<sup>63</sup>. Kitaip tariant, nepaisant atsiribojimo nuo politikos ir tai, kad Foucault savo galios subjektų tyrinėjimus mėgino atskirti nuo politikos subjektų, jis vis vien savo filosofiją nukreipdavo į politinę sferą — tik ne nurodinėdamas ką daryti, kad pasaulis būtų geresnis, bet analizuodamas formas, kuriomis pasaulį formuoja socialinių santykių kombinacijos, konstruktai, kurie per viešuosius diskursus buvo neišvengiamai politiški.

<sup>61</sup> Armstrong, Aurelia. *Foucault and Feminism*, (atnaujinta 2003/02/14) <<http://www.iep.utm.edu/foucfer/>>, žiūrėta 2011/02/02.

<sup>62</sup> Foucault, Michel. „On the genealogy of Ethics: An Overview of Work in Progress“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1983. p.375

<sup>63</sup> Kelly, Mark G. E. *Michel Foucault's Political Philosophy*, (atnaujinta 2009/03/31) <<http://www.e-ir.info/?p=618>>, žiūrėta 2011/03/13.

Foucault interviu sako, kad jo darbai iš esmės nebuvo nukreipti tapti politiniais projektais. “Iš tiesų aš norėjau kvestionuoti politiką, ir apšviesti politinę šviesa <...> kai kurias problemas, kurios nebuvo atpažįstamos kaip politinės”<sup>64</sup>. Šios problemos, kurias mini Foucault — tai ir savęs pažinimo technikos, tai moralė, etika, seksualumo problematika, kalėjimų politizacija — nuo globalių iki itin siaurų specifinių temų Foucault brėžia ribas tarp realaus ir utopinio – politika, jo požiūriu, nėra vien galios panaudojimas valdymui, tai kur kas platesnis socialinių santykių visuomenėje spektras, kuriame visos problemos turi tapti viešos — o privatumas yra tik vienas iš represinės visuomenės ypatumų. Brass teigimu, toks Foucault nepolitiškumas arba tiksliau poreikis neapriboti savęs politinių sąvokų rėmuose lėmė tai, kad Foucault teorijos (kurių jis taip pat teigia nekūręs) buvo perkeltos kaip tarpdisciplininės metodologijos, leidžiančios įvairioms politikos mokslų šakoms taikyti filosofiją kaip metodą, priemonę ar esminį principą įvairių temų nagrinėjime. “Foucault idėjos suteikia naujos energijos ir krypties politiniams mokslams. Net savo įvairove disciplina labiausiai veikia tradicinėmis hermeneutikos formomis politinėje teorijoje ir konstitucinėje teisėje; valstybės linkme nukreiptose valdžios studijose ir tarpvalstybinių santykių studijose vidinės politinių partijų dinamikos ir jų likimo rinkimų procese; partizaninėse diskusijose apie šiuolaikinius politikos iššūkius kaip patvirtintus veiksmus, rasės, lyties; rinkėjų elgesio analizavimo ir taip toliau”<sup>65</sup>.

Šie mėginimai įsprausti Foucault į politinės filosofijos rėmus leidžia toliau aiškinti, kaip Foucault politika normalizuoja socialinius diskursus, ir kokie metodai Foucault leidžia priskirti prie politikos sampratą keičiančių filosofų.

Tikroji, arba, tiksliau, Foucault įvardijamoji politika yra “tiesos politika“, tai yra politika “Kuri priklauso nuo tų galios santykių, kurie iš anksto apibrėžia kas ateityje bus arba nebus laikoma tiesa”<sup>66</sup>. Interviu su Fontana et al.<sup>67</sup> Foucault sako, kad kiekviena visuomenė turi savo bendrąja

<sup>64</sup> Rabinow, Paul, Charles Taylor, Martin Jay, et al., 'Michel Foucault: Politics and Ethics: An Interview', Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1983. p. 375

<sup>65</sup> Brass, Paul R. „Foucault Steals Political Science“, *Annual Reviews*, vol. 3/(2000). p. 318.

<sup>66</sup> Butler, Judith. „What is Critique? an Essay on Foucault’s Virtue“, *European Institute for Progressive Cultural Policies*, 2002, žiūrėta 2011/03/10.

<sup>67</sup> Fontana, Alessandro, and Pasquale Pasquino. „Michel Foucault: Truth and Method: An Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977. p. 73

tiesos politiką, kitaip tariant diskursus, kurie užtikrina funkcijų tikrumą. Tačiau ši tiesos politika, kurią Foucault sako nesant universaliai. Kaip jis rašo, kiekvienas individas asmeniškai priklauso nuo bendrosios tiesos normos, ir tuo pačiu tiesos normoms suteikia mechanizmus, galinčius reguliuoti kaip yra atpažįstama kas yra tiesa, o kas ne.

Vieną svarbiausių sąsajų tarp politikos ir tiesos Foucault brėžia naudodamas subjektą ir subjektyvumą kaip atskaitos tašką sąsajoms nubrėžti: “Tai buvo politinės ir filosofinės teorijos tikslas — sudaryti sąlygas subjektyvumui [tapti] teigiamomis savimonės šaknimis”<sup>68</sup>. Kitaip tariant, bet kokio politinio tyrimo subjektas turėjo būti atskaitos tašku tam, kad savęs įvertinimas nesiribotų vien tik savęs kaip individo tyrimu, arba netaptų globalios analizės subjektu, o verčiau būtų vertinamas kaip socialinės aplinkos konstruktas.

Foucault rašo, kad jo pagrindinis tikslas yra “Atrasti tašką, kuriame šios praktikos [subjekto, žinojimo ir galios sandūra] tampa nuoseklia atspindinčia technika su tiksliais tikslais, tašką, kuriame tam tikri diskursai iškyla iš šių technikų ir tampa tiesa, tašką, kuriame jie susieja su įsipareigojimu ieškoti tiesos ir sakyti tiesą”<sup>69</sup>. Tai reiškia, kad per žinojimo konstruktus subjektas yra įpareigojamas ieškoti technikų, kurios jo žodžius paverstų tiesa — tiksliau suteiktų subjektui tiesos sakymo galią prieš kitų subjektų netiesos sakymą.

Kita vertus, reiškinių dekonstravimas į subjektus tam, kad juos galėtų išreikšti socialiniu diskursu, nebuvo vienintelė priemonė Foucault aiškinant kur jis save mato politinėje filosofijos ar praktikos plotmėje. Praktiškai, jis pats paneigė save esant bet kur ant “politinės šachmatų lentos”<sup>70</sup>, tačiau lygiai taip pat jis iki tam tikros ribos mėgino “Analizuoti santykius tarp mokslo, politikos ir etikos”<sup>71</sup>. Jis aiškina, kad tos ribos baigiasi tada, kai jis prie žodžių mokslas, politika ar etika prideda žodžius sritis, struktūra ir praktika, kitaip tariant, jis tris atskirus terminus dekonstruoja į jų sudedamąsias dalis ir sukuria tų žodžių subjektus — “mokslo sritis, politines struktūras ir moralines praktikas”<sup>72</sup>.

<sup>68</sup> Foucault, Michel. *Politics of Truth*, Los Angeles, Semiotext(e), 2007. p. 189

<sup>69</sup> Rabinow, Paul., 'Introduction', Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984. p. 7

<sup>70</sup> Foucault, Michel. „Polemics, Politics and Problematizations: And Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984.. p. 383

<sup>71</sup> Ten pat. p. 382

<sup>72</sup> Ten pat.

Mokslo sritis analizuodamas pirmojoje „Seksualumo istorijos“ dalyje „Valia žinoti“, Foucault teigia, kad „Mokslas [buvo]paremtas nutylėjimais, nes suvokus, kad nesugebama arba nenorima kalbėti apie patį seksą, jis daugiausia gvildeno nukrypimus nuo normos, perversijas, išskirtines keistenybes, patologinius naikinimo, liguisto susierzinimo atvejus. Tai taip pat buvo mokslas, priklausantis imperatyvams tam tikros moralės“<sup>73</sup>. Kitaip tariant, mokslo sritys, kurios ėmėsi kalbėti apie seksualumą, iš esmės stengėsi normalizuoti nutylėjimus, slypinčius socialiniuose seksualumo diskursuose. Daugiausia mokslo sritys buvo susijusios su medicina, psichoanalize ir panašiai. Pasitelkę šiuos mokslus, Foucault suteikia sau galimybę dekonstruoti šių mokslų analizės subjektus ir paversti juos socialiniais konstruktais, kurie savo ruožtu tampa mokslinio žinojimo objektais. Negana to, kalbant apie seksualumą, mokslo sritys, paverčiančios seksualumo diskursus savo studijų objektais, iš savęs kūrė mechanizmus, kuriančius galios santykius tarp tiesos kalbėtojų ir nekalbėtojų.

Kita vertus, mokslas Foucault leido daryti prielaidą, kad bet kokia idėja, kuri yra paremta ar išskylanti iš mokslo, turėtų būti tiesa. Kaip rašo Clare O’Farrell, „Kartu su Švietimo amžiumi, mokslinis argumentas tampa privilegijuotu metodu tiesai pasiekti. Remiantis šiuo požiūriu, tam, kad žinojimas įgautų „tiesos“ vertę, jis nuolatos turėjo būti „mokslinis“, turėjo konstruoti ir organizuoti sampratas pagal numatytus griežtus moksliskumo reikalavimus“<sup>74</sup>. Toks mokslo įvedimas į rėmus Foucault paskatino paneigti šią nuostatą, teigiant, kad tiesa gali tapti ir tai, kas negali būti įrodoma moksliniu pagrindu. „Foucault teigia, kad mokslinis žinojimas nėra būtinai ‘viršesnis’ ar labiau ‘tiesa’ negu kitos žinojimo formos“<sup>75</sup>. Kaip rašo jis pats<sup>76</sup>, XIX amžiuje sekso mokslinis diskursas rėmėsi tuo, kas buvo teisingai suformuluota, nors ir buvo lengvatikiškai susietas su tiesa. Būtent mokslo nesugebėjimas pripažinti tiesa to, kas nėra įrodyta griežtai moksliniais empiriniais tyrimais, paskatino Foucault išsakyti mintį, kad „mūsų civilizacija“ griežtai apsiriboja moksliniu seksualumu („scientia sexualis“) ir pavergia seksą grynai „valdymo ir žinojimo formai“ — prisipažinimui.

---

<sup>73</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 43

<sup>74</sup> O’Farrell, Clare. *Key Concepts*, (atnaujinta 2010/10/30) <<http://www.michel-foucault.com/concepts/index.html>>, žiūrėta 2011/03/13

<sup>75</sup> Ten pat.

<sup>76</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999.



Prisipažinimas, apie kurį kalba Foucault, nėra susijęs vien tik su religine išpažintimi, nors apie ją Foucault vis vien užsimena. Tačiau šiame kontekste vis vien yra svarbiausia, kad mokslinis seksualumo įvaizdis yra perkeliamas į prisipažinimo prieš save mokslą — psichoanalizę, prisipažinimo prieš kitus mokslą — policiją, bei į prisipažinimo reguliavimą — teisę. Šitoks seksualumo normalizavimas ir įvilkimas į mokslines normas konstatuoja faktą, kad prisipažinimo procedūros buvo dar vienas galios panaudojimo mechanizmas.

Kalbėdamas apie prisipažinimo diskursus Foucault pasiūlo išnagrinėti, kokiais būdais „Su seksu susijusi valia žinoti privertė veikti prisipažinimo ritualus tiksliais mokslinėmis schemomis“<sup>77</sup>. Kitaip tariant, Foucault siekia išsiaiškinti, kodėl seksualumo diskursai pasiduodavo moksliniams metodams ir per prisipažinimo mechanizmus pripažindavo mokslą esant tiesa. Tuo labiau, kad prisipažinimas iš savęs kilo iš religinio-dvasinio diskurso, o ne iš normalizuotų mokslinių naratyvų.

Klausdamas, kaip tradicinis sekso diskursas prisiėmė mokslo formas, Foucault iškelia penkis metodus, kurie, pasitelkdami mokslines prisipažinimo technikas normalizavo seksą ir konstravo mokslines teorijas. Visų pirma Foucault pažymi, kad vienas iš metodų buvo klinikinis, kaip rašo jis „derinant išpažintį su apžiūra“<sup>78</sup>. Kitaip tariant, seksas tapo normaliu klinikinės ligonio kortelės įrašu — su juo buvo kalbama apie pergyvenimus, išpažintis buvo įrašoma, kodifikuojama ir šifruojama tam, kad „prisipažinimo procedūra būtų įrašyta į mokslui priimtinių stebėjimų lauką“<sup>79</sup>. Antrasis būdas pateisinti išpažinties metodo normalizavimą moksliniam panaudojimui, kurį įvardija Foucault, yra taip vadinamasis „tikslas pateisina priemones“ metodas. Kitaip tariant, mokslininkai, tikėdami tuo, kad seksas gali tapti įvairių medicininių ir psichologinių problemų priežastimi, privertė išpažintį tarnauti mokslui. Seksas tapo visa ko bet ko priežastis<sup>80</sup>. Psichoanalizėje prisipažinimo metodas buvo naudojamas tam, kad būtų galima gydyti žmones nuo pačių savęs neveiksmingumo. Susietas su tuo, kad seksas yra viso ko priežastis, tačiau nebūtinai priverstas atsiverti, psichoanalizėje buvo verčiama kalbėti apie seksą būtent tai, kas buvo nenorima pasakyti. Foucault žodžiais „Prisipažinimą reikia iš tiesų išplėsti, nes „tai“ — tamsioji sąmonės dalis, kuri

<sup>77</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 53

<sup>78</sup> Ten pat.

<sup>79</sup> Ten pat.

<sup>80</sup> Ten pat. p. 54

slepiasi<sup>81</sup>. Išpažinties technikos pavergimas mokslinėms procedūroms taip pat buvo pateisinamas ir tuo, kad bet kokia tiesa sklindanti iš vieno individo lūpų nebūtinai turi būti tiesa. Tam yra pasitelkiamas interpretacijos metodas, kuris leidžia „moksliškai įteisinti tiesos gavybą <...> dešifruojant tai, kas pasakyta“<sup>82</sup>. Galiausiai paskutinis metodas, kurį Foucault apibrėžia kaip išpažinties normalizavimo mokslui procedūrą, yra „Prisipažinimui ir jo padariniams suteikiant terapeutinių veiksmų formą“<sup>83</sup>. Šitaip Foucault rekonstruoja sekso prisipažinimo mechanizmus ir parodo, kaip sekso diskursas sukuria visuomenę, kuri pasitelkdama mokslines schemas pagrindžia diskursų pavaldumą galios santykiams.

Per aukščiau minėtus sekso diskursų pavergimus religinį išpažinties metodą, kaip įrodo Foucault, mokslas paverčia klinikinėmis mokslo sričių priemonėmis naudoti galią kaip tarpininką „sielos kelionėje bei moralinėms nuostatoms“<sup>84</sup>. Mokslas šiuo atveju leidžia pažinti tai, ką Foucault įvardija kaip dispozityvą — „Įvairius institucinius, fizinius ir administracinius mechanizmus ir žinojimo struktūras, kurios išryškina ir palaiko galios panaudojimą socialiniuose kūnuose“<sup>85</sup>.

Tęsiant dispozityvo tematiką, verta pereiti prie antrojo Foucault įvesto terminų derinio ir kalbėti apie politines struktūras. Kaip aukščiau minėtoje citatoje, Foucault vartojamas terminas dispozityvas įgalina mokslą tapti politiniu — per institucijas ir administracinius režimus sekso mokslas tampa reglamentuojamas ir analizuojamas. Šitaip, pasak Foucault, atsiranda naujas darinys — seksualumas:

„Seksualumas“ — tai šios lėtai besiplėtojančios diskursinės praktikos, kokia yra *scientia sexualis*, koreliatas. <...> tai sritis, „iš prigimties“ pralaidi patologiniams procesams ir dėl to reikalaujanti terapeuto pagalbos ar šiaip normalizuojančio poveikio; reikšmių, kurias reikia dešifruoti, laukas; procesų, kuriuos slepia specifiniai mechanizmai, vieta; neapibrėžtų priežastinių ryšių

---

<sup>81</sup> Ten pat.

<sup>82</sup> Ten pat.

<sup>83</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 55

<sup>84</sup> Ten pat.

<sup>85</sup> O'Farrell, Clare. *Key Concepts*, (atnaujinta 2010/10/30) <<http://www.michel-foucault.com/concepts/index.html>>, žiūrėta 2011/03/13.

židinys, miglota šneka, kurią reikia išstumti ir išklaudyti. Būtent diskursų „sistema“, noriu pasakyti — jų vidinė technologija, funkcionavimo poreikiai, naudojami taktikos būdai, valdymo efektai, kuriais tie diskursai palaikomi ir kurie tais diskursais transportuojami, — visa tai, o ne atvaizdavimų sistema apibrėžia esminius to, kas sakoma, bruožus.“<sup>86</sup>

Šitaip seksas, per normalizuojančius klinikinius procesus, tam, kad sekso išpažintis galėtų tarnauti funkcionuojančioms institucinėms ir administracinėms sistemoms, tampa seksualumo diskursu — valdžia prisiima galios panaudojimo užduotis. Būtent tokia sekso normalizavimo sistema atlieka klinikinę funkciją ir seksualumo dispozityvą paverčia įstatymais, draudimais ir cenzūra.

Nepaisant to, seksualumo dispozityvas iš savęs suteikia metodologiją išsilaisvinimui — seksualumo liberalizavimui. Tai Foucault pateikia per įvairias valdžios schematizavimo formas. Visų pirma jis įvardija, kad valdžios subjektas „Yra tas, kuris paklūsta“<sup>87</sup>. Antra, valdžia nėra institucija, ar „Galia, kuria išrinktieji esą apdovanoti“<sup>88</sup>. Valdžia taip pat nėra įgaunama, jie taip pat „Nėra išoriniai kitų santykių <...> atžvilgiu, valdžiai visuomet yra pasipriešinimas ir taip toliau“<sup>89</sup>. Šiais neapibrėžiančiais valdžios įvaizdžiais Foucault mėgina įrodyti, kad iš esmės valdžia nėra vien tik kalbos formų cenzūra, draudžiantis įstatymas ar institucinis galios prieš silpnesnįjį panaudojimo mechanizmas. Verčiau Foucault sako, kad valdžia kaip valstybė, aparatai, ir visuomenė yra „Kaip laisvei nubrėžta grynoji riba, bent jau mūsų visuomenėje, yra bendroji priimtumo forma“<sup>90</sup>. Visi šie procesai, kintantys istorijoje valdžios procesai, kismą įtvirtina ne tik laiko atžvilgiu, bet ir žiūrint iš požiūrio perspektyvos. Foucault teigimu, valdžios sąvoka kinta nuo įstatymo teisės į teisę drausti kaip tikslą. Šiame perspektyviame valdžios sąvokos supratime vyrauja nestabilūs galios santykiai

<sup>86</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 56

<sup>87</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 67

<sup>88</sup> Ten pat. p. 68

<sup>89</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. IV-2.

<sup>90</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 68

— mikro- ir globaliniai: „Jėgos santykiai, ilgai reiškęsi kare, įvairiose karo formose — buvo pamažu investuoti į politinės valdžios organus“<sup>91</sup>.

Šitokiu būdu seksualumo diskursų normalizavimas, pritaikymas racionaliems mokslines schematikas atitinkantiems mechanizms, bei nestabilus socialinių santykių pasiskirstymas lėmė tai, kad seksualumas iš privataus nuslopinto arba tik sankcionuoto leidimo kalbėti virto viešu, politizuotu diskursu, kuriame įvairūs galios santykių pasiskirstymai ir konstrukcijos įgalino kitokios valdžios sampratos atsiradimą.

### 2.3. Foucault, politika ir feminizmas

Pirmame šios dalies skyriuje buvo kalbama apie feminizmą, moters padėtį istorijoje ir erdvėse. Per graikiškąją santuokinių ryšių perspektyvą buvo pateiktos įvairios prielaidos atsirasti feminizmui. Šioje dalyje bus plačiau kalbama apie Foucault ryšį su moterimi kaip socialiai sukuonstruotu diskursu — moters seksualumo dispozityvu. Bus mėgina išplėsti ir susieti Foucault mintis apie moteris, berniukus ir politiką ir parodyti kaip nepaisant to, kad didžiąją dalį Seksualumo istorijos sudaro mintys apie vyriškuosius diskursus, šis darbas iš dalies pateikė itin išsamų politinio moterų judėjimo (išsilaisvinimo) prielaidų rinkinį.

Galima pradėti nuo to, kad Foucault rašo apie santuokinio seksualumo dispozityvą. Jis teigia, kad bet kioje visuomenėje bet kokius seksualinius ryšius instituciškai riboja santuokinio prievartinio mechanizmo ribos. Tačiau, Foucault teigimu, XVII a. šie du dispozityvai — seksualumo ir santuokinio ryšio — atsiskyrė ir tarp savęs sukūrė galios santykius: „Santuokinių ryšių dispozityvas išsidėsto pagal taisykles, apibrėžiančias, kas leistina ir neleistina, kas įteisinta ir užginta; tuo tarpu seksualumo dispozityvą skatina veikti judrūs, polimorfiniai bei konjunktūriniai valdžios technikos būdai“<sup>92</sup>. Kitaip tariant, santuokinių ryšių dispozityvas buvo ribojamas instituciniu teisiniu reglamentavimu, ir socialinės aplinkos poveikių, kurie leido santuokiniam ryšiui likti uždaram, nevertė jo pasiduoti prisipažinimo technikoms ar kitiems pajungimo mechanizms. Tuo tarpu seksualumo dispozityvas ir buvo ta greta santuokinio ryšio einanti kitokia diskursyvinė praktika, kurios pagrindinis tikslas buvo sumenkinti taisyklių vertę ir poveikį seksualumo diskursams, priešintis bet kokia kontrolei ir mėginimams institucionalizuoti seksualumą. Nėgana to,

<sup>91</sup> Ten pat. p.80

<sup>92</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 83

seksualumo dispozityvas neapsiribojo prisitaikymu politinei ekonomijai, verčiau kaip tik pats iš savęs mėgino kontroliuoti kūnus<sup>93</sup>. Tai, ką Foucault mėgina pasakyti, yra užkoduota istoriškai, ir tas dispozityvų atsiskyrimas yra vieno nuo kito priklausomumo būsenoje. Kitaip tariant, kurdamas seksualumo dispozityvą valdžia orientavosi į reprodukcinį ryšių elementą, tačiau dėl pirmojo polinkio prieštarauti ir plėsti kontrolės mechanizmus ir normas, nepasiduoti pavergiančioms klinikinėms išpažinties procedūroms, seksualumo dispozityvas pats virsta tam tikra dominavimo forma, eidama kartu su santuokinio ryšio dispozityvu, bet kartu ir atskirai neegzistuojanti.

Išsamia seksualinio dispozityvo apybraiža Foucault parodo, kad centralizuoti valdžios mechanizmai šiuolaikinėje visuomenėje neegzistuoja. Jie yra perskirstyti į atskirus institucinius vienetų, kurių kiekvienas savo kompetencijos ribose administruoja tam tikrus procesus. Kitaip tariant, tarp atskirų diskursų ir institucijų atsiranda pavaldumo ryšys, kuris savo ruožtu susijungia į nepriklausomas politines struktūras. Foucault interviu su Rabinow teigia, kad savo darbuose jis siekė atskleisti „Kaip psichiatrijos, kaip mokslo, formavimasis, jos srities ribotumas, ir jo objekto apibūdinimas paveikė politinę struktūrą ir moralines praktikas. <...> Tokia psichiatrija, kokią mes matome šiandien, neegzistotų be visiško politinių struktūrų ansamblio ir be etiškų pažiūrų rinkinio“<sup>94</sup>. Ši Foucault mintis išreiškia jo požiūrį į seksualumo normalizavimo procesą kaip į keičiantį struktūras ir formas procedūrų ansamblį, kurio rezultate išryškėja politinio subjekto — to paties seksualumo dispozityvo — genealogija.

Negana to, Foucault pabrėžia, kad visi trys anksčiau minėti elementai — mokslo sritis, politinė struktūra ir moralinė pozicija tarpusavyje persipina. Grįžtant prie feminizmo tematikos, seksualumo dispozityvas per visus tris elementus įgauna pasipriešinimo slopinimui formą.

Socialinis moters konstruktas, visų pirma, kartu su bendru seksualumo diskurso institucionalizavimu, tapo vienu iš psichoanalizės mokslo subjektų. Atsiskirdamas nuo santuokinio ryšio dispozityvo, seksualumo dispozityvas vertė „kitos lyties“ kalbą prieštarauti normalizuojančiam, klinikizuojančiam diskursui. Kitaip tariant, kaip jau minėta, feministinis politinis judėjimas išauga kaip pasipriešinimas užslopinti moteriškąjį seksualumą — net ne

---

<sup>93</sup> Ten pat. p. 85

<sup>94</sup> Foucault, Michel. „Polemics, Politics and Problematizations: And Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984. p. 387.

užslopinti, tačiau paneigti jį apskritai egzistuojant. Mokslas, kaip valdžios pavergimo priemonė ir seksualinio elgesio normalizavimo institucija, šioje nelygybėje užima dominuojančiojo vaidmenį, šitaip vėl priskirdamas moteriškąjį subjektą prie pasyviojo-neveikiančio mechanizmo.

Kita vertus, tokia slopinimo praktika leido „kitai lyčiai“ užimti dominavimo pozicijas institucinio subjekto požiūriu. Per administracinius mechanizmus, mokslą, slopinimą, leidimą kalbėti tik per ligonio korteles moteris, kaip subjektas, užėmė aktyvaus veikėjo poziciją, mat nuo jos priklausė, kokia kryptimi toliau seks jos seksualumo konstrukcija. Negana to, galios santykiai, kurie vystosi tarp administracinių politinių elementų ir socialiai konstruojamo moters kūno, valdžios požiūriu tampa partizaniški. Kitaip tariant, kadangi valdžia mėgina įsprausti moters seksualumą į klinikinius mokslo rėmus, moters kūnas besipriešindamas (remiantis seksualumo dispozityvu) kuria feministinius įvaizdžius: „Skirtumai, sukilimai, kraštutiniai, nuvertimas, tarpininkavimas, galimybių suteikimas, malonumas ir pavojus, ir tuo pačiu konkurencingai linkstantys link bendruomenės, atskaitingumo, pasitikėjimo, seserijos ir įsipareigojimų“<sup>95</sup>. Tokie įvaizdžiai demonstruoja moters kaip socialinio kūno reprezentaciją. Kita vertus, kaip rašo Foucault, „Seksualumo atveju <...> aš mėginau rekonstruoti jį per žaidimą, kuriame jis dalyvavo su politinėmis struktūromis <...> ir žinojimo modalumu“<sup>96</sup>. Kitaip tariant, moteriškasis kūnas arba seksualumo diskursai kartu su politinėmis struktūromis dalyvavo galios pasidalijimo procesuose, taigi bet kuris iš trijų elementų galėjo naudotis nestabilia galia.

Be to, būtina pabrėžti, kad su seksualumo dispozityvu susiję subjektai pasireiškė per problemų dekonstrukciją; tai daroma tam, kad būtų įmanoma parodyti „kur galia susisieja su mokslu, konceptualizuodama mokslą kaip galios santykių sritį, kur galia <...> visada jau egzistuoja“<sup>97</sup>. Vadinasi, jeigu problema, pavyzdžiui, moterų seksualumo represija, yra dekonstruojama, tai to rezultate turėtų būti matoma, kaip moterų seksualumas paveikia galios santykiu, kurie vėliau

<sup>95</sup> MacCool, Fiona., „The Sex Wars“, Code, Lorraine red., *Encyclopedia of Feminist Theories*, New York, Routledge, 2003. p. 445.

<sup>96</sup> Foucault, Michel. „Polemics, Politics and Problematizations: And Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984. p. 387

<sup>97</sup> Martín-Alcoff, Linda. *Foucault's Philosophy of Science: Structures of truth/structures of Power*, <<http://www.alcoff.com/content/foucphi.html>>, žiūrėta 2011/03/08.

paveikia diskursų normalizavimo procesus, kitaip tariant, jeigu analizuojama problema tampa mokslu, ji vis vien gali perimti galią iš jau ją turinčiųjų, nepaisant to, kad galia tame moksle jau egzistavo prieš atsirandant atitinkamai problemai ir buvo išdalinta atitinkamiems kontroliuojantiems mechanizmams. Siejant šį galios perdalijimo principą su feminizmu, galima paminėti pačio socialinio moters kūno konstrukto problematiką. Jeigu moters kūnas, arba jo seksualumas, patenka į mokslo akiratį, tai tuomet seksualumas gali būti užslopintas per kontrolės mechanizmus, arba pasipriešinti minėtiems mechanizmams ir tapti seksualumo dispozityvu — vis dar įrėmintu moksle, tačiau su kitokiais galios santykiais.

Galiausiai, politika ir feminizmas siejasi ne vien galios santykių nestabilumu ar laisva valia žinoti. Foucault interviu sako:

„Aš manau, kad <...> elgesio problemose yra priežasčių, dėl kurių galima kvestionuoti politiką; ir politika privalo atsakyti į tuos klausimus, bet ji niekada neatsako iki galo. Tas pats galioja ir nusikaltimams ir bausmėms: nebūtų priimtina manyti, kad politika neturi nieko bendro su nusikaltimų prevencija ir bausmėmis, <...> tačiau būtų tiesiog neteisinga manyti, kad egzistuoja tokia politinė formulė, kuri galėtų išspręsti nusikaltimų klausimą ir užbaigti juos išvis. Tas pats galioja ir seksualumui: jis neegzistuoja atskirai nuo politinių struktūrų, reikalavimų, įstatymų ir reguliacinių procesų, kurie tiesiogiai jį įtakoja; bet vėlgi negalima tikėtis, kad politika suteiks seksualumui tokias formas, kurių pagalba seksualumas nustos būti problema“<sup>98</sup>.

Kitaip sakant, seksualumo problematika, įvilktą į institucinius rūbus, po to, kai jai suteikiamas mokslinis vardas ir ligonio kortelė, kai pasirodo įvairios teorijos, politinės vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios institucijos, netgi tada, kai seksualumas nebėra slopinamas: nė vienas iš šių problemos sprendimo būdų (jeigu juos galima tokiais laikyti) nesuteiks faktinės reikšmės problemai, ir nepavers jos neproblema. Kitaip tariant, socialinis moters kūno konstruktas yra nestabiliuose galios santykiuose su valdžia (institucijomis ar kitomis politinėmis struktūromis), ir

---

<sup>98</sup> Foucault, Michel. 1984, "Polemics, Politics and Problematizations: and Interview" in *The Foucault reader*, red. p. Rabinow, Penguin books, London. p. 384.

todėl politiniai sprendimai, feministiniai politiniai judėjimai ir bet koks pasipriešinimas valdžios slopinimui problemas įvelka į kitokias formas, kurios ilgainiui iš savęs tampa problemomis.

Todėl, jeigu Foucault teigia, kad moters seksualumas yra vertas problematizavimo bei tapimo politišku, kas, tuomet, Foucault yra bendrai politiška. Politiška, remiantis aukščiau išdėstytais svarstymais ir analize, galima daryti išvadą, yra:

- Tai, kas įvardijama kaip galios santykių subjektas (pvz. Seksualumas, pacientai, kaliniai);
- Tai, kas bet kada galėjo tapti moksliniu objektu. Tai reiškia, kad bet kokie diskursai, kurie gali būti analizuojami, normalizuojami ir diagnozuojami galėjo tuo pačiu ir būti politizuojami;
- Politiška gali būti ir diskursai, priešingi aukščiau minėtiems — kitaip tariant, jeigu jie priešinasi institucionalizacijai, jie savaime tampa politiški, nes pasipriešinimas yra politiška.

Remiantis aukščiau išvardintais teiginiais, prie visų aukščiau užduotų klausimų galima pridėti dar vieną: Jeigu bet kokie diskursai, susiję su žmonių santykiais, yra politiški, kas tuomet nėra politiška?



### 3. SEKSUALUMO POLITIKA

#### 3.1. Kiek privatumas gali būti politiškas?

Aristotelis antrojoje savo *Politikos* knygoje vienas pirmųjų filosofų atskyrė viešąją politinės veiklos sferą nuo privačios sferos, susijusios su šeima ir namų gyvenimu<sup>99</sup>.

Tęsdama dichotomijos tarp viešo ir privataus mintį, Nancy Duncan rašo, kad ji „dažniausiai naudojama tam, kad būtų galima konstruoti kontrolės disciplinas, įkalinti, išstumti ir užgniaužti lytį ir seksualinius skirtumus, šitaip saugant tradicines patriachalines ir heteroseksualias galios struktūras“<sup>100</sup>. Kitaip sakant, privatumo potencialas buvo pasitarnauti valdžios struktūroms, kurios per galios santykių įvairovę siekė išlaikyti slopinamus objektus jų *status quo*. Tokį požiūrį pritaikant feministinei teorijai, galima teigti, kad per socialinę privačiomis laikomų problemų konstravimą seksualumo dispozityvas įgauna dar didesnę reikšmę viešinant privačius diskursus.

Be to, kaip rašo Amy Allen, Foucault ir feminizmo sąsaja greičiausiai glūdi jų požiūrių į galios sistemas panašume. Kaip teigia autorė, „Galų gale Foucault mintis apie vietinę ir giluminę modernios galios prigimtį aiškiai siejasi su feminisčių bandymu išplėsti socialinės ir politinės teorijos ribas ir įtraukti tas gyvenimo sritis, kurios iki šiol, kaip buvo manoma, privačios, prigimtinės, ir, todėl, už kritikos ribų“<sup>101</sup>. Allen įvardijama galia, kuri per socialinių diskursų konstruktus pasireiškia kaip santykis tarp tiesos ir žinojimo, teorizuoja feminisčių siekį įtraukti seksualumą į viešą diskursą. Kitaip tariant, Foucault ir feminizmą sieja ne tikslas, bet priemonės — abiem atvejais privačios seksualumo problemos yra įvelkamos į konstrukcinį privatų diskursą, kuris vėliau yra pritaikomas natūralizaciniams procesams, kurie savo ruožtu įtraukia subjekto problematiką į viešąją diskusiją. „Feminisčių teiginys, kad „asmeniška yra politiška“ ir Foucault „kasdienybės politika“ aiškiai atspindi vieną kitą papildančias analizės formas“<sup>102</sup>.

<sup>99</sup> Stanford encyclopedia of philosophy. *Privacy*, (atnaujinta 2002/05/14) <<http://plato.stanford.edu/entries/privacy>>, žiūrėta 2011/03/04.

<sup>100</sup> Duncan, Nancy. „*Body Space*“, New York, Routledge, 1996. p. 127

<sup>101</sup> Allen, Amy. „*The Power of Feminist Theory: Domination, Resistance, Solidarity*“, Oxford, Westview Press, 1999.

<sup>102</sup> Ten pat.

Carol Hanisch įvesta frazė, kad „asmeniška yra politiška“<sup>103</sup> prisideda prie seksualumo diskursų protegavimo viešojoje erdvėje ne tik tuo, ką sako, bet ir tuo, kaip ji paveikė diskurso tapsmą. Jos straipsnis, kuriame kalbama apie grupes, kuriose feministiniams judėjimams priklausančios moterys susirenka spręsti asmenines problemas. Būtent čia autorė įveda sampratą, kad asmeninės problemos, arba klausimai, iškelti moterų rate, yra politiški. Kitaip tariant, ji teigia, kad vien tik tai, kad moterys susirinkdamos priešinasi visuomenės represijai, arba kitais žodžiais, per seksualumo dispozityvo priemones viešina problemas, kurios šiaip jau, kaip yra universaliai nutarta, yra privačios. Šitaip moters vaidmens visuomenėje diskursas yra įtraukiamas į viešuosius debatus, kuriuose jiems yra kuriamos formulės, pavadinimai ar pereina kitokias normalizacijos procedūras.

Tą pačią frazę galima interpretuoti ir kitaip. Plėsdamos ribas, kurios turėjo riboti asmeninį gyvenimą nuo viešojo, moterys turėjo kažką daryti — tai yra veikti. Bet koks veiksmas, siekiantis pasipriešinti nusistovėjusioms universalioms dogmoms, pagal aukščiau minėtus postmodernųjį politikos suvokimą atitinkančius politiškumo principus, iš savęs turėjo būti politiškas. Kitaip tariant, moterų problemų slopinimas skatino dar didesnę tų diskursų problematizavimą — kaip galios santykiai visuomet yra daugiakrypčiai, taip ir čia: kuo daugiau viena ar kita tiesa buvo neigiama, o kita teigiama, tuo labiau neigiamos stūmėsi į viešumą, o teigiamosios būdavo išstumtos iš viešojo diskurso. Ten kur yra galia, jai yra ir pasipriešinimas.

Negana to, privataus subjekto įtraukimas į viešąjį diskursą gali būti aiškinamas ir viešosios politikos (public policy) atžvilgiu. Kaip anksčiau rašyta, diskursų institucionalizavimas pasitelkia įvairias juridines, administracines formas ir šitaip normalizuoja šiuos diskursus. Taigi, kaip minėta, privati sekso problematika, kuri ilgą laiką buvo tiesiog slopinama, galiausiai turėjo pereiti per normalizuojančius valdžios mechanizmus. Šie mechanizmai buvo ne kas kita, o administracinės politinės struktūros. Seksualumui tapti viešąją problema pakako įteisinti jo reguliavimą — arba tiksliau sureguliuoti kas, kada, kur ir kaip gali kalbėti apie seksualumą, kokiais terminais, kas tuos pokalbius gali stebėti. Dar daugiau, institucijose atsiranda atskiri departamentai ir skyriai, kurie deklaruoja esą skatinantys visuomenę priimti seksą kaip normą. Kita vertus, visi šie elementai sudaro galios santykių tarp institucijos ir sekso sistemą, kurioje iškyla jau aprašytasis seksualumo

<sup>103</sup> Hanisch, Carol. „The personal is political“, Firestone, Shulamith *Notes from the Second Year: Women's Liberation*, 1970. Gauta iš < <http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html> >, žiūrėta 2011/03/20.

dispozityvas. Tačiau svarbiausia yra tai, kad seksualumo dispozityvo atžvilgiu valdžia (politinės institucijos) nėra visą valdančios, represinio pobūdžio. Tai greičiau valdžia, kuri iš esmės suteikia galimybes pasipriešinimui egzistuoti, nes ten, kur yra bet kokia valdžia, aptsiranda ir opozicija jai.

Viešojo politika tokiu atveju tampa bet kokio galios subjekto virtimas viešuoju diskursu, net ir pagal tradicinę biurokratinę sampratą. Kitaip tariant, po to, kai reguliaciniai, represiniai ir leidžiamieji mechanizmai įgauna pagreitį — tai yra praeina viešos problemos kelią, jie yra persiunčiami į viešojo administravimo sferą — įgyvendinami reguliaciniai įstatymai, tuomet jau yra kalbama taip, kaip skelbia taisyklės, ten, kur leidžia įstatymai ir tai stebi tie, kurie yra reglamentuoti kaip teisėti viešosios politikos įgyvendintojai.

Feministinė teorija, kaip ir Foucault, per privataus iškėlimą į viešumą siekia ne užslėpti problemų galimus sprendimo būdus, o verčiau inicijuoti „alternatyvius poliarizuotus debatus“<sup>104</sup>, kurie leistų subjekto problematiką perkelti į viešąjį diskursą, šitaip suteikiant jam legitymią teisę būti apkalbamu, ir tokiu būdu tapti viešu. Negana to, subjekto polinkis į viešumą taip pat atitinkamai atsispindi ir seksualumo dispozityvo tematikoje. Visų pirma, jis, kaip jau ir minėta, iš esmės yra opozicinis valdžiai procesas, kurio pagrindiniai tikslai yra priešintis bet kokiai kontrolei ir mėginimams institucionalizuoti seksualumą. Tai yra, seksualumo dispozityvas kaip priemonę iš esmės prisiima viešumą, šitaip sekso slopinimą paversdamas vieša seksualumo diskusija.

Taigi esminis iškeltas klausimas šiame skyriuje negali būti „Kiek privati gali būti politika?“. Verčiau derėtų kelti tokius klausimus: „Kokiais metodais ir dėl kokių priežasčių privatūs subjektai tampa politiniais subjektais?“ Būtent į šiuos klausimus mėginama atsakyti paskutinėje dalyje.

### 3.2. Riba tarp politiško ir nepolitiško

#### 3.2.1. Kokiais metodais privatūs subjektai, ir tiksliai, seksualumas, tampa politiniais subjektais?

*„Tarp pavaldžių sistemų kai kurios yra politinės, o kai kurios privačios. Politinės (kitai vadinamos politiniais kūnais <...>), yra tos, kurios yra sukurtos valdžios per suverenią galią <...>. Privačios*

<sup>104</sup> Sawicki, Jana., *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*, New York, Routledge, 1991.

*yra tos, kurios yra sudarytos subjektų viduje, arba per išorinės valdžios spaudimą.“*

*Thomas Hobbes, Leviathan*<sup>105</sup>

Praėjo tie laikai, kai seksas ir seksualumo diskursai buvo laikomi privačiomis šeimos miegamajame uždarytomis temomis<sup>106</sup>. Šiandien subjektų privatumo ribos yra pasistūmusios iki pat „durų“ ribos, tai yra viešoji sfera persistūmė per tą ribą, kuri skyrė privatų gyvenimą nuo viešojo. Žvelgiant į šiuolaikinę informacijos sklaidą, į tai, kaip yra ugdoma informacinė visuomenė, galima pastebėti, kad seksualumas, o juo labiau „lovos reikalai“ jau senai nebėra tabu. Kitaip tariant, tai, ką valdžios sistemos mėgino nuslopinti, įrašyti į juridines, klininkines ir administracines normas, t.y. reglamentuoti kalbėjimą apie seksą, šiandien pasireiškia pačiais įvairiausiais seksualumo dispozityvais. Nereikia žiūrėti tik į televizoriaus ekraną ar internetinius informacinių portalų puslapius. Seksualumas iš itin privataus ir uždaro, nepolitizuoto subjekto tapo viešų atvirų debatų objektu.

Taigi kas paskatino tokį diskursų įsiliejimą į viešumą? Negana būtų pasakyti, kad istoriškai seksualumas tiesiog judėjo trajektorija iš privataus į viešą. Šis procesas iš esmės buvo nulemtas socialinės visuomenės konstrukto. Imant pavyzdžiu moterį kaip seksualinį subjektą, socialinėmis normomis apibrėžtoje visuomenėje jungimasis į bendruomenes yra normalus procesas. Taigi šio proceso rezultate matoma, kad feministinis judėjimas, arba feministinė teorija iš esmės ir dalyvavo kaip šio proceso veikėjai, kurie moters seksualumą išskėlė arčiau politinės ekonomijos, privertė galią valdančius subjektus paklusti ir perduoti savas galias visuomenei, kuri, kaip socialinis konstruktas nestabilią galią prisiima dėl daugumos.

Dar daugiau, grįžtant prie Foucault genealogijos, arba kitaip, kritinės istorinės savęs ontologijos, galima užduoti tikslesnį klausimą: „Kaip būdami vieši arba privatūs diskursai paveikia „mane“, gyvenantį tam tikroje aplinkoje tam tikrame laikotarpyje?“. Šis klausimas yra esminis postmoderniosios teorijos atžvilgiu: jeigu sąlygos „mane vienaip ar kitaip formuoja tai, kas vyksta aplink mane“ ir „aš gimiau būti tuo, kuo mane padaro aplinka“ yra patenkintos, tuomet galima

<sup>105</sup> Hobbes, Thomas. 'Leviathan (e-Book)', 2007, <<http://ebooks.adelaide.edu.au/h/hobbes/thomas/h681/>>, žiūrėta 2011/03/08.

<sup>106</sup> Foucault, Michel. *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999. p. 3

sakyti, kad genealogiškai svarstant istoriją turėtų būti įmanoma išskirti, kokie yra aplinkos veiksniai, kurie paveikia tiesos buvimą tiesa, ar žinojimą paverčia nuolatinium. Tuomet galima teigti, kad prigimtis iš esmės nenulemia to, kuo žmogus tampa gyvenimo tekmeje — lygiai taip pat tiesa nevisuomet yra tiesa, ir jos buvimą tiesa paveikia aplinkoje vyraujantys vieši diskursai. Tokie diskursai, kaip pavyzdžiui seksualumo slopinimas, būdami vieši iššaukia tam tikrą reakciją: jeigu seksualumas yra slopinamas, reiškia šiam procesui yra pasitelkta krūva mechanizmų, įgalinančių proceso veiklą. Antra vertus, jeigu tai, kad seksualumas yra slopinamas įgauna tiesos vertę, tuomet atsiranda kiti diskursai, virstantys, šiuo atveju, seksualumo dispozityvu, ir pasipriešindami tarp seksualumo ir slopinimo mechanizmų egzistuojantiems galios santykiams. Šitoks pasipriešinimas iš esmės reikalauja veiksmo, ir tokiu būdu seksualumas tampa nebe privačia, o vieša problema ir reikalauja universalaus visuomenės susitarimo — tai yra politinio sprendimo.

Negana to, moters seksualumo politizaciją lėmė ir tai, kad feministiniams diskursams keliant seksualumo dispozityvą į viešumą, valdžios kuriami normalizavimo procesai nesiliovė. Tokiu būdu seksualumo dispozityvas buvo įrašytas į politines struktūras, kurios per neveiksmingus slopinimo mechanizmus buvo priverstos dalyvauti tuose pačiuose oficialiuose debatuose. Foucault itin idealizavo pasipriešinimą ir išsilaisvinimą. Pro-foucaultiškoje feministinėje teorijoje toks požiūris buvo priimtas kaip „Duodantis balsą mažumos ir pasislėpusiems balsams, kurie yra pasislėpę „šiek tiek giliau istorijoje“. <...> Šie balsai yra pasipriešinimo šaltiniai, kūrybingieji istorijos subjektai“<sup>107</sup>.

Galiausiai, moteriškojo seksualumo diskursas galėjo tapti viešas ir per pačius galios santykių persiskirstymus. Aristotelis kalbėjo, kad moteris gali būti ir pilietė, ir filosofė<sup>108</sup>. Kitaip tariant, jokio kitokio skirtumo, išskyrus reprodukinių savybių, tarp vyro ir moters nebuvo. Todėl seksualumo dispozityvas galėjo į viešumą kelti tokius klausimus kaip moters tapatybė, jos vieta visuomenėje ir jos bendras kaip socialinio subjekto konstruktas.

<sup>107</sup> Sawicki, Jana., *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*, New York, Routledge, 1991. p. 28

<sup>108</sup> Sabine, George H., and Thomas L. Thorson., *Politinų Teorijų Istorija*, Vilnius, Margi raštai, 2008. p. 65

### 3.2.2. Dėl kokių priežasčių privatūs subjektai, ir tiksliai, seksualumas, tampa politiniais subjektais?

Grįžtant prie priežasčių, kurios lėmė seksualumo diskurso tapimo politišku, galima kalbėti apie genealoginį aspektą. Jana Sawicki rašo, kad „Foucault ir feministės seksualumą traktuoja kaip esminę politinės kovos areną“<sup>109</sup>. Negana to, abu teigia, kad socialinės kontrolės mechanizmai, kuriuos valdžia panaudoja per savo įgytas galios struktūras, yra tos patčios normalizavimo procedūros, kuriuos valdžia panaudoja įtraukdama subjektą į institucionalizuojančius procesus. Kitaip tariant galios santykiai tarp subjekto ir valdžios savo egzistencija priverčia subjektą tapti viešu, jeigu prieš tai jis toks nebuvo. Taigi tarp sekso ir valdžios atsiradus bet kokiems galios santykiams (o kitokie, negu galios, jie būti negali, nes valdžios esmė suponuoja tokius santykius tarp jos ir bet kokių subjektų), seksas tampa viešąja problema, nesvarbu, ar dėl jo atsiranda kokios nors veiksmo apraiškos, ar jis tiesiog lieka statiška problema.

Prielaidų seksualumui, ar bet kokiam galios subjektui, tapti politišku yra daug. Pradedant nepasitenkinimu egzistuojančia galių pusiausvyra, baigiant poreikiu apie subjektą kalbėti, egzistuojant slopinimo ar kitokiems represiniams mechanizms. Tačiau šiame darbe įdomu atsakyti ne į klausimą „kodėl subjektas galėjo tapti politišku?“, o verčiau „kodėl subjektas tapo politišku?“. Atsakyti į šį klausimą galima gan paprastai: istoriškai seksas buvo slopinamas, ir dėl tam tikrų reiškinių formavosi naujas diskursas, kuriam turėjo įtakos aplink jį egzistuojantys galios santykiai ir jų nelygybė. Kitaip tariant, jeigu seksas nebūtų buvęs slopinamas, galimas daiktas, kad šiandien apie jį nebūtų šnekama tokiaame kontekste, kokiame yra, tačiau tai, kad represiniai ir normalizavimo mechanizmai (valdžios ir sekso galios santykių) leido seksą pavergti klinikiniais diskursams, lėmė tai, kad priešinantį tokiam ribotumui seksas tapo viešas — atsirado anksčiau aprašytas seksualumo dispozityvas.

Dar daugiau, subjektas tampa politišku tuomet, kai jis yra universalizuojamas — tai yra pasiekama ne per ką kitą, o per viešosios politikos mechanizmus. Imant seksą kaip pavyzdį, galima išskirti kaip šis subjektas pereina teorinius viešosios politikos ciklus tam, kad įrodyti tai, kad

---

<sup>109</sup> Sawicki, Jana., *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*, New York, Routledge, 1991. p. 49

šiuolaikinė politiškumo samprata galioja ne vien tik galios santykiams tarp valstybės ir valdžios aiškinti, tačiau yra aktuali ir tinkama bet kokiems galios santykiams tarp subjektų aiškinti.

Taigi, jeigu seksas yra identifikuojamas kaip problema, arba tiksliau sakoma, kad problema yra tame, kad seksas yra nereguliuojamas, tai yra teigiama, kad seksas, nors ir yra privatus iki tam tikro lygio, turi tapti viešu, tam, kad jį galima būtų kontroliuoti. Šitaip į politinę darbotvarę — šiuo atveju viešąjį diskursą — yra įtraukiami tokie klausimai, kaip, pavyzdžiui, kas ir kada gali užsiiminėti seksu, koku pagrindu šis veiksmas yra leistinas, kokios yra amžiaus ar lyties išimtys — kitaip tariant, yra ieškoma universalios visuomenės nuomonės, kur, kada, kaip ir kam kalbėti apie seksą. Tuomet yra formuluojami įstatymai, nutarimai ir kitokie legitimizuojančią funkciją atliekančios procedūros. Toliau seka šių procedūrų įgyvendinimas — kitaip — sekso institucionalizavimas. Per įvairius biurokratinius mechanizmus seksui kontroliuoti yra sukuriami ištisi aparatai, sankcijos, ministerijos ir kitokios galią prieš seksą turinčios institucijos. Jos įgyvendina suformuotą politiką, šitaip normalizuodamos seksą ir priskirdamos jam tam tikras funkcijas.

Tokiu ciklu keliaudama bet kokia problema tampa vieša jau antrajame etape. Taigi dar viena priežastis subjektui tapti viešu yra tuomet, kai jis iš esmės kam nors sukelia problemą. Kitaip tariant, jeigu seksas nebūtų buvęs problema, jis nebūtų tapęs viešu, tuo pačiu jeigu jo slopinimas savo ruožtu nebūtų papiktinęs feminisčių ar kitų seksualinių mažumų, šiandien apie seksualumo dispozityvus taip pat nebūtų kalbama. Taigi galima teigti, kad viešosios politikos, kokia ji yra suprantama šiandien siaurąja prasme indėlis į seksualumo ar kitų problematizavimui pasiduodančių subjektų išviešinimą yra neišvengiamai didelis (tuo atveju, jeigu galios objektas yra valdžią turinti pusė).

Kitas būdas atrasti priežastis, dėl kurių tam tikri subjektai tampa viešais juos traktuojant kaip postmoderniai politiškus. Jeigu seksualumo diskursų tapimą politiniais traktuosime kaip šių diskursų išsilaisvinimą, kita priežastimi galima įvardinti tai, ką Sawicki vadina mėginimu išsilaisvinti iš negatyvios laisvės: „Tai yra, laisvė atsiriboti nuo mūsų politinės tapatybės, mūsų prielaidų dėl lyčių skirtumų, ir kategorijų bei praktikų, per kurias mes apibrėžiame feminizmą“<sup>110</sup>. Kitais žodžiais,

---

<sup>110</sup> Sawicki, Jana., *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*, New York, Routledge, 1991. p. 101

Sawicki sako, kad moters politinė tapatybė iš esmės yra tam tikro išsilaisvinimo formų seksualumo diskursui suteiktas apipavidalinimas — tam tikra sistema galios santykių, kurie funkcionuodami paverčia strategines politines struktūras instituciniais neigiamos laisvės įvaizdžiais.

\*\*\*

Nepolitika tai yra ta dalis politikos, kuri per normalizuojančius procesus, įvairius galios santykių perskirstymus ir institucinius slopinimo mechanizmus bet kokius mėginimus išsilaisvinti priverčia tarnauti kaip priemonėmis socialiniams konstrukts išgauti. Feminizmas tapo viešu politiniu diskursu, dėl to kad moteriškasis seksualumo dispozityvas perėjo visas šias procedūras, ir prieš tapdamas politiniu pirmiausia buvo įrašytas psichologinėse, medicininėse ir kriminologinėse studijose.

Tačiau remiantis šiame darbe išdėstytais teiginiais ir samprotavimais apie politiškumą peršasi išvada, kad postmodernioje politinėje filosofijoje viskas, kas yra vieša, yra politiška. Tokia lygybė tarp viešo ir politiško verčia susimąstyti, kas tokiu atveju nėra politika.

Jeigu yra priimta politiška laikyti tai, kas yra visiems priimtina ir universalu, ir tuomet savo ruožtu tai yra vieša, tai tuomet kur postmodernioje politinėje teorijoje lieka ta riba tarp viešo ir privataus. Ir jeigu viskas yra politika, ar tada apskritai tokia sąvoka, arba toks mokslas yra apskritai reikalingas?

Tam, kad būtų atsakyta į šiuos klausimus galima dar kartą atsiminti, kad pagrindinis skirtumas tarp klasikinės politikos sampratos ir Foucaultiškosios politikos sampratos yra tai, kad klasikinė samprata pripažįsta tik vieną politikos subjektą — valstybę. Tuo tarpu Foucault teigimu politika yra viskas, kas tarpusavyje yra apibrėžta galios santykiais. Tad tiek vienu, tiek kitu atveju valdžia (dažniausiai legitymi) primeta savo metodus kitai, tačiau Foucault samprata neapriboja valdžios santykį su vienu subjektu. Būtent dėl tokios politikos ir politiškumo sampratos buvo padaryta išvada, kad politiška yra viskas, kas yra vieša, nes vieša tampa tada, kai tarp dviejų subjektų atsiranda galios santykiai, arba, kitaip tariant, vienas jų tampa galios panaudotoju, o kitas — paklūstančiuoju pirmajam.

Tokiu atveju šio darbo pabaigai iškeliamas toks klausimas: jeigu viskas, kas yra vieša yra politiška, o viskas, politiškumas yra apsprendžiamas socialiniais galios santykiais tarp valdančiojo ir paklūstančiojo, ar lieka vietos nepolitiškumui. Ir tuomet, ar postmoderni politiškumo samprata



neištrina neanuliuoja to, kas visuomet buvo ir yra privatu. Šio baigiamojo magistro darbo vadovas pateikė tokį pavyzdį politiškumui apspręsti: Jeigu D. Grybauskaitė ryte geria kavą, o ne arbatą, tai yra privatu — nepolitiška; jeigu vyras ryte muša savo vaikus, tai jau yra vieša ir politiška<sup>111</sup>. Pagrindinis tokio teiginio argumentas yra tai, kad pastarasis pavyzdys prieštarauja universalioms visuomenėje sutartoms taisyklėms, tuo tarpu pirmasis jų neliečia. Kitaip tariant, valstybė kaip valdžios subjektas nėra paveikiamas asmeninių valstybės piliečių įpročių tol, kol tie įpročiai neprieštarauja valdžios sukurtiems kontrolės mechanizms.

Tuo tarpu žiūrint per postmoderniąją kreivę, visgi atrodo kitaip. Tai yra jeigu kas nors (bet koks subjektas valdantis galią santykiuose su antruoju) pareikštų, kad D. Grybauskaitės rytiniai įpročiai privalo būti vieši dėl to, kad ji yra traktuojama kaip viešas asmuo, arba kad tai gali turėti įtakos Lietuvos kaip valstybės įvaizdžiui pasaulyje, tuomet tai, ką šalies prezidentas daro rytais, su kuo miega ar kokį šampūną naudoja, taptu vieša — kitaip sakant, politiška.

Čia ir iškyla postmoderniosios politikos/politiškumo sampratos naudojimo rizika. Nors tokia samprata, išskaidanti vieną grandiozinį subjektą — valstybę — į daug nedidelių — piliečių ar reiškinių tarpusavio galios santykių ir jų kombinacijų — yra aktualesnė nagrinėjant šiandienines socialines problemas, neišvengiamai reikia atsižvelgti ir į tai, kad toks politiškumas, kai yra peržengiamos ribos, anuliuoja politiškumo reikalingumą iš esmės. Todėl kiekvieno socialinio galios santykio tarp dviejų subjektų konstravimas privalo atsižvelgti į tai, kad kuo daugiau subjektų yra įtraukiami į galios santykius, tuo daugiau nepolitiškų subjektų atsiranda.

---

<sup>111</sup> Šis pavyzdys pasakytas prof. dr. A. Bieskio vienos iš konsultacijų dėl magistro baigiamojo darbo metu.

## IŠVADOS

Hipotezė, kad Michel Foucault *Seksualumo istorija* buvo politinis projektas, buvo pagrįsta. Visų pirma, buvo įrodyta, kad seksas ir seksualumo diskursai buvo perkelti nuo privataus prie viešo, taip pat įrodyta, kad „vieša“ postmodernioje politinėje teorijoje yra beveik tapatu „politiška“. Taip pat pastebėta, kad postmodernus politikos supratimas rizikingai nublankina ribas tarp viešo ir privataus, politiško ir nepolitiško, ir verčia susimąstyti ar apskritai tokia samprata gali objektyviai apibrėžti visus galios santykius egzistuojančius šiuolaikinėje visuomenėje.

### KITOS IŠVADOS:

- Genealogija yra toks istorijos tyrimo metodas, kurį pasitelkęs Foucault sugeba įvairius disciplininius diskursus įtraukti į politinės struktūros kūrimą.
- Politika yra galios santykiai tarp dviejų subjektų. Foucault šią sąvoką praplečia, ko rezultate politikos samprata keičiasi, tapdama panašesne į galios panaudojimo sistemų visumą.
- Feministinė teorija šiame darbe atlieka subjekto vaidmenį, kurį dekonstravus galima teigti, kad ji yra genealogiškai sukonstruotas socialinis moters seksualumo konstruktas. Genealogija čia veikia kaip dalomasis, kuris ir yra esminė šio konstrukto dalis — kitaip tariant, genealogija leidžia šiandien žinoti, kodėl veikia vienokie socialiniai konstruktai, o ne kitokie.
- Foucault sąsaja su feminizmu yra traktuojama labai skirtingai. Šiame darbe daroma išvada, kad Foucault ir feministinė teorija naudojo tas pačias priemones panašioms tikslams pasiekti. Negana to, feminizmas, kaip politinis judėjimas savo radikalumą taip pat pasiskolino iš Foucault. Kitaip sakant, tai, kad Foucault galios santykius traktavo kaip dažniausiai represinius ir reikalaujančius opozicijos, dalinai pagrindė feministinės teorijos ir politinio judėjimo prielaidas.
- Feministinė teorija tampa politine, kai ją iššaukęs seksualumo dispozityvas pradeda veikti ne tik kaip besipriešinantis valdžiai, tačiau vis vien susaistytas saitais, kadangi seksualumo dispozityvas negali atitrūkti per toli per politinėse struktūrose normalizuoto santuokinio dispozityvo.

- Politika negali būti privati. Jeigu politika kėsina į bet kokią privatumą, jis savaime tampa nebeprivati. Tol, kol seksualumo diskursai nebuvo vieši, jie nebuvo politika, bet dėl normalizuojančių ir reglamentuojančių procesų rezultatas yra viešas diskursas, kuris nepaklūsta privatumui

Iš šių pateiktų papildomų išvadų galima apibendrinti dar vieną. Foucault įnašas į galios santykių analizę šiame kontekste leido sužaisti dekonstrukcijos žaidimą. Vieną po kito atskiriant atskirus seksualumo dispozityvo subjektus, buvo pasiektas tikslas — kaip matyti iš aukščiau išdėstytų išvadų, Foucault išsamus galios santykių aprašymas bei seksualumo dispozityvo formavimosi genezės pateikimas sukūrė idealią terpę naujoms seksualumo teorijoms vystyti.

## REKOMENDACIJOS

Šios analizės eigoje ne kartą atsirado poreikis nukrypimams į kitas sritis bei mąstyta apie temas, išplaukiančias iš šios bendrosios:

- Tokiame pačiame kontekste galima analizuoti ne tik feminizmo, bet ir kitų seksualumo dispozityvo nulemtų diskursų visumas.
- Negana to, kryptant toliau nuo teorijos, taip pat galima atlikti empirinį tyrimą po tuo pačiu pavadinimu — pasitelkiant klausimus, kuriuos Foucault kelia nagrinėdamas galios santykius, pritaikyti juos visuomenės ir valdžios galios santykių analizei, šitaip paneigiant arba patvirtinant frazę „ne visuomenė tarnauja valdžiai, o valdžia — visuomenei“.
- Galima išsamiau lyginamuoju metodu analizuoti skirtumus tarp klasikinio ir postmodernaus politikos apibrėžimų ir sužinoti, kuris iš jų yra rizikingesnis šiandien visuomenėje egzistuojantiems galios santykiams aiškinti: itin globalus, ar stipriai dekonstruojantis

## LITERATŪRA

1. Al Amoudi, Ismaël. „The Economy of Power, an Analytical Reading of Michel Foucault“.
2. Allen, Amy., „*The Power of Feminist Theory: Domination, Resistance, Solidarity*“, Oxford, Westview Press, 1999.
3. Aristotelis., „Politika“, cituota Foucault, Michel red., *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999.
4. Armstrong, Aurelia. *Foucault and Feminism*, (atnaujinta 2003/02/14)  
<<http://www.iep.utm.edu/foucfem/>>, žiūrėta 2011/02/02
5. Bielskis, Andrius. „Power, History and Genealogy: Friedrich Nietzsche and Michel Foucault“, *Problemos*, 2009, pp. 73-84.
6. Brass, Paul R. „Foucault Steals Political Science“, *Annual Reviews*, vol. 3/(2000), pp. 305-330.
7. Butler, Judith. „What is Critique? an Essay on Foucault’s Virtue“, *European Institute for Progressive Cultural Policies*, 2002, žiūrėta 2011/03/10.
8. Clarke, Richard. „Michel Foucault „the Discourse of the Language“: Seminar Notes“, (atnaujinta 2011/02/22,) <<http://www.rlwclarke.net/courses/LITS3304/2003-2004/05A%20Foucault%20The%20Discourse%20on%20Language.pdf>>, žiūrėta 2010/12/20.
9. Duncan, Nancy. „*Body Space*“, New York, Routledge, 1996.
10. Fontana, Alessandro, and Pasquale Pasquino. „Michel Foucault: Truth and Method: An Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977.
11. ---, 'Michel Foucault: Truth and Power', Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1977, 51-75.
12. Foucault, Michel. „On the genealogy of Ethics: An Overview of Work in Progress“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1983.
13. ---, „Polemics, Politics and Problematizations: And Interview“, Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984.
14. ---, *Seksualumo Istorija*, Vilnius, Vaga, 1999.
15. ---, *Politics of Truth*, Los Angeles, Semiotext(e), 2007.

16. Gruodis, Karla., „Ivadas“, Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, Vilnius, Pradai, 1995, 7-45.
17. Hanisch, Carol. „The personal is political“, Firestone, Shulamith *Notes from the Second Year: Women's Liberation*, 1970. Gauta iš <<http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html>>, žiūrėta 2011/03/20.
18. Hobbes, Thomas. 'Leviathan (e-Book)', 2007, <<http://ebooks.adelaide.edu.au/h/hobbes/thomas/h68l/>>, žiūrėta 2011/03/08.
19. Jørgensen, Kenneth Mølbjerg. „Writing History and Relations of Power“, *Management and Philosophy*, 2006.
20. Jouvenel, Bertrand de. „The Pure Theory of Politics“, Dickerson, M. O., Thomas Flanagan and Brenda O'Neill reds., *An Introduction to Government and Politics – A Conceptual Approach*, Toronto, Nelson Education, 2010, 7.
21. Kelly, Mark G. E. *Michel Foucault's Political Philosophy*, (atnaujinta 2009/03/31) <<http://www.e-ir.info/?p=618>>, žiūrėta 2011/03/13.
22. ---., *The Political Philosophy of Michael Foucault*, New York, Routledge, 2009.
23. Kristeva, Julia., „Stabat Mater“, Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, 1995, 494-522.
24. MacCool, Fiona., „The Sex Wars“, Code, Lorraine red., *Encyclopedia of Feminist Theories*, New York, Routledge, 2003, 445.
25. Martín-Alcoff, Linda. *Foucault's Philosophy of Science: Structures of truth/structures of Power*, <<http://www.alcoff.com/content/foucphi.html>>, žiūrėta 2011/03/08.
26. Mill, John Stuart., „Motery Pavergimas“, Gruodis, Karla red., *Feminizmo Ekskursai: Antologija*, Vilnius, Pradai, 1995, 207-223.
27. O'Farrell, Clare. *Key Concepts*, (atnaujinta 2010/10/30) <<http://www.michel-foucault.com/concepts/index.html>>, žiūrėta 2011/03/13
28. Rabinow, Paul., 'Introduction', Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1984.

29. Rabinow, Paul, Charles Taylor, Martin Jay, et al., 'Michel Foucault: Politics and Ethics: An Interview', Rabinow, Paul red., *The Foucault Reader*, London, Penguin books, 1983, 373-390.
30. Rawls, John., *Political Liberalism*, New York, Columbia University Press, 2005.
31. Sabine, George H., and Thomas L. Thorson., *Politinių Teorijų Istorija*, Vilnius, Margi raštai, 2008.
32. Sawicki, Jana., *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*, New York, Routledge, 1991.
33. Snitow, Ann, Christine Stansell, and Sharon Thompson., *Powers of Desire: The Politics of Sexuality*, New York, Monthly Review Press, 1983.
34. Stanford encyclopedia of philosophy. *Privacy*, (atnaujinta 2002/05/14)  
<<http://plato.stanford.edu/entries/privacy>>, žiūrėta 2011/03/04.
35. Tansey, Stephen D., and Nigel Jackson., *Politics – the Basics*, New York, Routledge, 2008.
36. Tereškinas, Artūras., *Esė Apie Skirtingus Kūnus: Kultūra, Lytis, Seksualumas*, Vilnius, Apostrofa, 2007.
37. Tidikis, Rimantas., *Socialinių Mokslų Tyrimų Metodologija*, Vilnius, Lietuvos Teisės Universitetas, 2003.
38. Weber, Max., „Politics as Vocation“, paskaita Miuncheno universitete. PDF iš (atnaujinta 2002/03/15) <<http://www2.pfeiffer.edu/~lridener/DSS/Weber/polvoc.html>>, žiūrėta 2011/02/18.

**Jasaitytė K.** Michel Foucault seksualumo genealogija kaip politinis projektas / Viešosios politikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. A. Bielskis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2011. – 48 p.

#### ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas Michel Foucault politinis projektas, bei siekta per Foucault įvardintus galios santykius ir subjektų problematikos diskursus paaiškinti viešojo politinio diskurso atsiradimą. Darbas grynai teorinis, tik vietomis persipinantis su praktinio pritaikymo ar praktinių problemų panaudojimo aspektais. Pirmojoje darbo dalyje apibrėžiama kaip Foucault naudoja genealoginį istorijos tyrimo metodą, aiškinama su kokiais kitais metodais jis gali būti naudojamas. Taip pat per interpretacijas yra aiškinama Foucault politikos samprata. Antrojoje darbo dalyje apžvelgiami istoriniai ir socialiniai reiškiniai, kurie tapo prielaidomis atsirasti moteriškąjį seksualinį konstruktą analizuojančiai feministinei politinei teorijai, bei seksualumo dispozityvo forma veikiantčiam feministiniam politiniam judėjimui. Trečioje dalyje konsentruojamasi į normalizavimo procesus, kurių veikiamas seksualumo diskursas skaidosi. Čia mėginama atsakyti į tokius klausimus, kaip pavyzdžiui, kodėl seksualumas kaip socialiai sukonstruotas reiškinys nėra visiškai politinis ir negali tokiu būti. Taip pat mėginama pažvelgti iš globalinės perspektyvos, ir numatyti, kokiais būdais bet kokie privatūs subjektai ir jų problematika patenka į viešąjį diskursą ir yra įvelkami į institucionalizacijos rėmus.

**Pagrindiniai žodžiai:** seksualumas, genealogija, seksualumo dispozityvas, privatumas, politika.



**Jasaityte K.** Michel Foucault's genealogy of sexuality as a political project / Master's thesis in Public policy. Supervisor prof. dr. A. Bielskis. – Vilnius: Faculty of politics and management, Mykolas Romeris university, 2011. – 48. p.

### **ABSTRACT**

This master's thesis comprises of the analysis of Michel Foucault's political project, and attempts to explain the emergence of some public political discourses through the power relations, defined by Foucault, and the subject problematization discourses. Given that the thesis is in itself purely theoretical, acknowledgement of the practical use of the theories is rather narrow. In the first part of the thesis the use of genealogy as a method to purify history, largely used by Foucault, is defined, and the methods, that work well with the latter method are elaborated. Furthermore, through those interpretations of genealogy, Foucauldian notion of political is explained. The second part reviews historical and social events, that could have become presumptions for the emergence of the feminist theory, defined by the analysis of the feminine social construct, and political feminist movement, driven by the form of the dispositif of sexuality. The third part concentrates on the processes of normalization, which when applied on the discourses of sex makes it deconstruct. Herefore the questions, such as why sexuality, as a socially constructed event, is not and can not be totally political?, can be asked. Further, the global perspective is taken into account while trying to foresee the methods, which move any private subject and their problematization towards the public discourse and dresses them in the institutional uniform.

**Key words:** sexuality, genealogy, sexuality dispositif, privacy, politics

## SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tikslas yra išanalizuoti, kaip Foucault įtakojo seksualumo diskursų iškėlimo į viešumą procesus, išnagrinėti, kokiomis procedūromis seksualumo diskursai buvo įtakojami bei įtakojo kitus aplinkoje vykstančius reiškinius, bei kodėl ir kokių mechanizmų veikiamas seksualumas tapo politiniu subjektu. Šiam tikslui pasiekti yra naudojamas teorinis analizės metodas, dekonstruojant seksualumo problematiką ir analizuojant ją per feministinės teorijos perspektyvą ir aiškinant, kaip seksualumo diskursai tapo politinių diskusijų subjektais.

Panaši tematika yra nagrinėjama ne vieno autoriaus, kurie lygina seksualumo ir galios santykius su moterų seksualumo diskursais socialinėje plotmėje. Tarp tokių autorių—Judith Butler, Jana Sawicki ir kiti. Darbe pateikiama išsami šių autorių požiūrių analizė bei daromos išvados kad Foucault seksualumo genealogija buvo metodas paaiškinti kaip nepolitinės temos tampa politinėmis, kaip privatūs diskursai virsta viešais debatais.

Foucault įnašas į galios santykių analizę šiame kontekste leido sužaisti dekonstrukcijos žaidimą. Vieną po kito atskiriant atskirus seksualumo dispozityvo subjektus, buvo pasiektas tikslas: įrodyta, kad Foucault išsamus galios santykių aprašymas bei seksualumo dispozityvo formavimosi genezės pateikimas sukūrė idealią terpę naujoms seksualumo teorijoms vystyti. Negana to, pasiekta išvada, kad politika negali būti privati. Jeigu politika kėsina į bet kokį privatumą, jis savaime tampa nebeprivati. Tol, kol seksualumo diskursai nebuvo vieši, jie nebuvo politika, bet dėl normalizuojančių ir reglamentuojančių procesų rezultatas yra viešas diskursas.

Darbas yra suskirstytas į tris dalis, kurių kiekviena turi po 2-3 potemes. Pirmojoje dalyje apibrėžiama, kaip Foucault naudoja genealoginį istorijos tyrimo metodą, aiškinama su kokiais kitais metodais jis gali būti naudojamas. Taip pat mėginama nubrėžti genealogijos genezę bei skirtingų reikšmių interpretacijų galimybių ribas. Antrojoje darbo dalyje apžvelgiami istoriniai ir socialiniai reiškiniai, kurie tapo prielaidomis atsirasti moteriškąjį seksualinį konstruktą analizuojančiai feministinei politinei teorijai, bei seksualumo dispozityvo forma veikiančiam feministiniam politiniam judėjimui. Trečioje dalyje koncentruojamasi į normalizavimo procesus, kurių veikiamas seksualumo diskursas skaidosi. Čia atsakoma į tokius klausimus, kaip pavyzdžiui, kodėl seksualumas, kaip socialiai sukonstruotas reiškinys, nėra visiškai politinis ir negali toks būti. Taip

pat mėginama pažvelgti iš globalinės perspektyvos ir numatyti, kokiais būdais bet kokie privatūs subjektai ir jų problematika patenka į viešąjį diskursą ir yra įvelkami į institucionalizacijos rėmus.

Baigiamajame magistro darbe įrodyta, kad seksas ir seksualumo diskursai buvo perkelti nuo privataus prie viešo, taip pat įrodyta, kad „vieša“ postmodernioje politinėje teorijoje yra beveik tapatu „politiška“. Taip pat pastebėta, kad postmodernus politikos supratimas rizikingai nublankina ribas tarp viešo ir privataus, politiško ir nepolitiško, ir verčia susimąstyti ar apskritai tokia samprata gali objektyviai apibrėžti visus galios santykius egzistuojančius šiuolaikinėje visuomenėje.

Analizuojant Foucault „Seksualumo istoriją“ iškilo keli klausimai, kurie galėtų būti panaudoti tolimesniems ne tik feminizmo, bet ir kitų seksualumo dispozityvo nulemtų diskursų analizėms. Negana to, kryptant toliau nuo teorijos, taip pat galima atlikti empirinį tyrimą po tuo pačiu pavadinimu — pasitelkiant klausimus, kuriuos Foucault kelia nagrinėdamas galios santykius, pritaikyti juos visuomenės ir valdžios galios santykių analizei, šitaip paneigiant arba patvirtinant frazę „ne visuomenė tarnauja valdžiai, o valdžia — visuomenei“.

## SUMMARY

The main goal of this Master's thesis is to analyze the ways in which Foucault has influenced the process of publicizing the discourses of sexuality, examine, by which procedures the discourses of sexuality were influenced and influenced other events in the surrounding environment, and why and driven by which mechanisms has sexuality become a political subject. Theoretical model of analysis is chosen to help achieve the posed goals, while deconstructing the problematics of sexuality and analyzing it through the perspective of the feminist theory and explaining how the discourses of sexuality have become the subjects of the public political discussions.

Quite a few similar topics have been analyzed by various researchers, some of who – Judith Butler, Jana Sawicki etc.- have worked to compare the relations between the sexuality and power relations and women sexuality discourses in the social field. In thesis the comprehensive analysis of the aforementioned author authors' works is conducted and the conclusions, that Foucault's genealogy of sexuality was a method to explain how the non-political become political, and how the private discourses become public debates, are drawn.

Foucault's contribution towards the power relations analysis within this context has allowed to play the a game of deconstruction: one by one the subjects of the sexuality dispositif have been taken apart and used to reach the goal: it was proved, that Foucault's extensive research on defining the social power relations and the genesis of sexuality dispositif have created an ideal medium for new theories of sexuality. Furthermore, the conclusion has been reached, that politics can not be private in the sense, that if it attempts to infringe the privacy, it becomes unprivate in itself. Thus while the discourses of sexuality were not public, they did not concern politics, but due to the normalizing and legitimizing regimes the result today is a public discourse.

The thesis is constructed out of three parts, which then are divided into 2-3 subparts. In the first the definition of how Foucault uses his method of genealogy is made, and the relation to other methods of history research is analyzed. There is also a genealogical genesis and the interpretation of it's different meanings is made. The second part reviews historical and social events, that could have become presumptions for the emergence of the feminist theory, defined by the analysis of the feminine social construct, and political feminist movement, driven by the form of the dispositif of

sexuality. The third part concentrates on the processes of normalization, which when applied on the discourses of sex makes it deconstruct. It is here that the questions, such as „Why sexuality, as a socially constructed phenomenon, is not political and can not be political. Furthermore, the global perspective is used to examine in which ways any private subject and its problematics can enter the public discourse and be framed in the institutionalized frames.

In the final Master's thesis it is proven, that sex and the discourses of sexuality were transferred from the private to the public, as well as that the “public” in the postmodern political theory means almost the same, as the “political”. It has also been noticed, that the postmodern understanding of political takes a risky move to delete the boundaries between the private and the public, political and non-political, and gives food for the thought on whether the postmodern understanding of political can be used to objectively define all existing power relations.

Throughout the analysis of Foucault's „History of Sexuality“ a few questions, that could be used in further research on feminism and other issues, influenced by sexuality dispositif, have kept rising. Furthermore, it would be academically useful to conduct an empirical study on the same topic, using the questions that Foucault has raised while examining the power relations, adopt them for the analysis of the public and government relations, and thus proving or disproving the commonly known phrase: „It is the government, that serves the public, not otherwise“.